

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Erika Kosmač

Sociološki vidiki otrokocentričnosti in vpliv na prakse starševanja

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Erika Kosmač

Mentorica: red. prof. dr. Alenka Švab

Sociološki vidiki otrokocentričnosti in vpliv na prakse starševanja

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Zahvala

*Zahvaljujem se mentorici red. prof. dr. Alenki Švab za pomoč in strokovne nasvete pri pisanju
diplomskega dela.*

*Predvsem pa bi se rada zahvalila svojim domačim, ki so mi omogočili študij in me vseskozi
podpirali, ter vsem prijateljem, ki so mi stali ob strani in me spodbujali.*

Sociološki vidiki otrokocentričnosti in vpliv na prakse starševanja

Pojavu, kjer je otrok pretirano v središču pozornosti, pravimo otrokocentričnost. Če je bila nekoč pri načrtovanju rojstev in vzgoje v ospredju spontanost, smo prešli v obdobje popolnega načrtovanja. Fenomen protektivnega otroštva so prinesle družbene spremembe, ko otrok ni več zgolj delovna sila, temveč potrebuje intenzivno nego in skrb. Pomemben postane uspeh, zato se starši na vse načine trudijo, da bi otroku omogočili le najboljše. Od upoštevanja strokovnih nasvetov že pred rojstvom, do kasnejših pedagoških nasvetov za vzgojo po rojstvu. Z leti se vedno bolj izgublja medgeneracijski vpliv, kar je omogočila informacijska družba, s prostim dostopom do informacij, ki pa, če niso napisane s strani strokovnjakov, bolj kot koristijo, škodijo, tako otroku kot staršem. Hkrati so otroci vse pogosteje projekcijsko platno za starševe neizživete želje. Otrokocentričnost se je v družbi pojavila na račun višanja življenjskega standarda, krajšanja delovnega časa, ki omogoča več časa za preživljanje z otrokom, in socialne pomoči s strani države.

Ključne besede: otrokocentričnost, otroci, vzgoja, postmodernost

Sociological aspects of child-centering and influence on parental practices

A situation where the child is at the center of attention is called a child-centricity. If at one time the spontaneity was at the forefront in the planning of birth and education, we now have a period of complete planning. Social changes have brought the phenomenon of protective childhood, where the child is not only a work force, but he needs intensive care and concern. A success has become important and consequently parents try to give the child all the best in every way possible. From using professional advice even before the birth, to subsequent pedagogical advice for upbringing after birth. Because of information society the intergenerational impact is getting lost over the years. Free access to information, which, if not written by experts, is more harmful than beneficial to both the child and the parents. At the same time, children are more often a projection screen for the parents' unrealized desires. The child-centricity has appeared in the society at the expense of raising the living standard, reducing working hours, which allow more time spent with the child and social welfare.

Key words: child-centricity, children, education, postmodernism

KAZALO

1 UVOD	6
2 SOCIALNA ZGODOVINA DRUŽINE	7
2.1 MODELI VZGOJE.....	8
2.1.1 AVTORITATIVNA IN AVTORITARNA VZGOJA	8
2.1.2 DEMOKRATIČNA VZGOJA	9
2.2 SPOLNA DELITEV DELA	10
2.2.1 ASIMETRIČNOST SPOLNE DELITVE DELA	11
3 NOVE OBLIKE STARŠEVANJA.....	12
3.1 VIRI INFORMACIJ IN VPLIVI OKOLJA	14
3.2 POZNO STARŠEVSTVO	15
3.3 POJAV OTROKOCENTRIČNOSTI	16
4 EMPIRIČNI DEL.....	18
4.1 CILJI IN NAMEN KVALITATIVNE RAZISKAVE.....	18
4.2 METODA ZBIRANJA PODATKOV	18
4.3 PREDSTAVITEV VZORCA	19
4.4 VSEBINA VPRAŠALNIKA	20
4.5 NAČIN ANALIZIRANJA INTERVJUJEV	20
4.6 REZULTATI IN INTERPRETACIJA	20
4.6.1 ČAS PRED ROJSTVOM.....	21
4.6.2 ČAS PO ROJSTVU	25
4.6.3 OBDOBJE ODRAŠČANJA	27
4.7 DISKUSIJA	34
5 ZAKLJUČEK.....	38
6 LITERATURA	40
PRILOGA A: INTERVJU.....	41
SOCIOLOŠKI VIDIKI OTROKOCENTRIČNOSTI IN VPLIV NA PRAKSE STARŠEVANJA	41

1 UVOD

Pojavu 21. stoletja, kjer je otrok v središču pozornosti, pravimo otrokocentričnost. Dandanes, če se ozremo okoli sebe, bodisi na ulici ali središču mesta, vidimo starša, ki ima nenehen nadzor nad svojim otrokom ali pa nam daje občutek le-tega. Nenehen nadzor in skrb pa starši nimajo samo v času odraščanja in prvih korakov, temveč se le-ta začne že pred samim načrtovanjem rojstva. Otrok je postal projekt. Glede na to, da živimo v informacijski dobi in smo obsuti z informacijami, s strani laikov in strokovnjakov, ko že skoraj na vsakem koraku srečamo blogerja, ki nam predstavlja svoje popolno življenje in mu lahko sledimo na vsakem koraku njegovega vsakdana in njegove vzgoje, se lahko zamislimo, čemu vse to. Prehajamo iz obdobja spontanosti v obdobje, kjer nobena stvar ni naključna, temveč je skrbno načrtovana. Izgublja se preprostost, sproščenost, padamo v obdobje vse večje želje po perfekcionizmu, pretirani želji po pozornosti, kar pa prinaša skrbi in obremenitve.

Odločitev za starševstvo, če se oziramo na vse možne okoliščine, vsekakor ni lahka. Želja po popolnosti, uspehu otroka, poznavanju vseh možnih strokovnih nasvetov, in še bi lahko naštevali, marsikoga odvrne od starševstva. Tu je še kariera, ki ima odločilno moč pri načrtovanju rojstva, kajti mati se mora največkrat odločiti ali za družino ali kariero. Z večjo vključenostjo očetov v vzgojo otrok in porazdelitvijo gospodinjških opravil, bi lahko prišli do večje stabilizacije v družinskem življenju (Beck-Gernsheim v Kuhar in Ule 2003, 62). Slednje ostaja bolj želja po vključevanju v vzgojo in koriščenju porodniškega dopusta namesto mater, kot pa realnost.

V teoretičnem delu diplomske naloge je pregled literature, od tega, kako so se preoblikovale družinske oblike, kako se odraža delitev dela v družinskem življenju, kakšni so vplivi okolja na spremembo načinov starševanja in nenazadnje, kakšni so razlogi za pojav otrokocentrične družbe. Prisotnost otrokocentričnosti sem nato preverila še v empiričnem delu, s pomočjo kvalitativne raziskave, opravila sem deset intervjujev s starši predšolskih otrok in tako skozi njihove oči preverila njihovo pripravo na rojstvo, obdobje po rojstvu in odraščanje.

2 SOCIALNA ZGODOVINA DRUŽINE

Na področju družinskega življenja je, od konca šestdesetih let prejšnjega stoletja, moč zaznati velike spremembe. Iz patriarhalne skupnosti smo prešli v obdobje večje enakopravnosti med spoloma, za patriarhalno skupnost pa je bilo značilno, da je bil poudarek na delu in ekonomiji, značilna je bila neenakopravnost med spoloma, moški je bil tisti, ki je prevzel vlogo hranitelja, ženska pa je imela zapostavljeno vlogo gospodinje, slednje je bilo značilno še v času moderne jedrne družine. Patriarhalnost je veljala tudi za seksualno življenje.

S prehodom v obdobje večje enakopravnosti med spoloma, tako na področju izobraževanja kot zaposlitve, pride do sprememb na trgu delovne sile, kar se je nato odražalo pri spremembi v zasebnem življenju, partnerskem odnosu in nenazadnje družinskem življenju. Seksualnost in reprodukcija sta se ločili, tako pridemo do pluralizacije oblik družinskega življenja, družina pa hkrati postaja socialno-emotivna skupnost, pomen ekonomske skupnosti pa se izgublja. Na ta način se je povsem preoblikovala vsebina in oblika zasebnega življenja. Tako na primer, če govorimo o enostarševski družini, ni nujno, da je odsotnost drugega starša stalna oz., da nekdo drug, npr. sorodnik, prijatelj/-ica, ne prevzema vloge socialnega starša (Ule v Kuhar in Ule 2003).

Otroci niso zgolj delovna sila, postanejo ranljiva bitja, ki potrebujejo starša, čustveno varnost, pozornost in skrb. Vse to vpliva na otrokov razvoj, starši so tako odgovorni, da mu omogočijo čim boljše optimalne pogoje, in sicer na izobraževalno-kulturnem, materialnem in čustvenem področju. Spreminja se način doživljanja otroštva in družinsko življenje. Družina ni več zasebno-pravna institucija, temveč prevzame moralno in duhovno funkcijo oblikovanja teles in duš (Ariès 1991, 497). Prihaja do vedno večje skrbi za otroke in njihovo blaginjo. Modernizacija odnosov v družini oz. demokratizacija prinese vzajemno spoštovanje, avtonomijo, odločitve na podlagi pogovora, izgine pa nasilje. Vse to se potem kaže pri večjem medsebojnem izkazovanju čustev, manjšem številu tabu tem, pogostejših telesnih stikov, vzajemnemu samorazkrivanju, in vsakodnevni komunikaciji (Kuhar 2015).

Represivna vzgoja pred vojno je oblikovala podredljive osebnosti, ki so podlegle tudi nacizmu. Na drugi strani dandanes najdemo pretirano število poljudnoznanstvene literature o vzgoji otrok. Furedi (v Kuhar 2015, 33) govori o tem, kako so sodobni starši pretirano paranoidni, kar pomeni, da pretirano skrbijo za varnost, zdravje in dobrobit otroka. Sam pravi, da je družba postala, ne samo otrokocentrična, ampak obsedena z otroki, kljub temu, da v vzgoji, ne glede na večjo enakost med spoloma, glavno vlogo igra mati.

Izraz, ki ga prinese modernizacija oz. deformalizacija družine in vzgoje, imenujemo protektivno otroštvo. Oče ne ohranja avtoritarne vloge v družini, odnosi se enakovredijo, otroci pridejo v ospredje, izpostavljena postane otrokova lastna avtonomija. S protektivnim otroštvom se spreminja tudi nadzor staršev nad otroki. Le-ta se ne ohranja v isti meri kot poprej, prav tako pa ne temelji več na klasičnih oblikah kaznovanja in discipliniranja (Švab 2001).

2.1 MODELIVZGOJE

Baumrind (2003) je avtorica, ki loči tri starševske stile, kakor jih sama imenuje, in sicer – avtoritarnega, permisivnega in avtoritativnega. Sama je mnenja, da je najboljša oblika združitev topline permisivnega in nadzora avtoritarnega stila, ki ga poimenuje avtoritativni stil. Pomeni, da je za dobro vzgojo otrok pomemben tako nadzor, ki ne sme biti pretiran, kakor tudi vključenost samonadzora in samozaupanja, pričakovanja s strani staršev pa morajo biti prilagojena glede na starostno stopnjo. Hkrati mora otrok poslušati in biti slišan, izražati mora svoja mnenja, občutke, sprejemati je potrebno njegovo čustveno plat (Baumrid 2003).

2.1.1 AVTORITATIVNA IN AVTORITARNA VZGOJA

Za avtoritativne starše sta značilna odzivnost in nadzor, pri čemer starši zagotavljajo jasne standarde obnašanja, spremljajo otrokovo obnašanje, izražajo pričakovanja, pravila vzpostavljajo na podlagi utemeljitve oz. pojasnjevanja, ne prek uveljavljanja (prisilne) moči ali odtegovanja ljubezni. Avtoritarni starši so prav tako »zahtevni«, vendar je njihov način uveljavljanja moči enosmeren in vztrajajo v podrejanju otroka, in so manj odzivni v smislu, da uporabljajo na (prisilni) moči temelječe tehnike discipliniranja ali pa skušajo doseči otrokovo poslušnost z odtegovanjem naklonjenosti. Permisivni starši izvajajo malo nadzora (tudi njihova pričakovanja glede na zrelost otroka so nizka), so pa odzivni v smislu izkazovanja topline (Kuhar 2015, 34).

Če se osredotočimo na avtoritativni stil, ki ga dodobra razdela avtorica Baumrind (v Kuhar, 2015, 34), je slednji kombinacija vedenjskega nadzora in discipline recipročne komunikacije, glede na razvojno stopnjo otroka. Otrok je sicer nadzorovan ni pa psihološkega nadzorovanja in verbalnega napada, kar naj bi pripomoglo k razvijanju otrokove socialne odgovornosti, samostojnemu odločanju, iniciativnosti, in moralni kompetentnosti. Kot pravi Baumrind, se pri

avtoritativni vzgoji starševska avtoriteta, z leti oz. odraščanjem otroka, spremeni, saj mora starš omogočiti otroku več možnosti za pogajanja in več avtonomije (Baumrind v Kuhar 2015, 34).

2.1.2 DEMOKRATIČNA VZGOJA

Prav tako kot pri avtoritativni obliki je tudi pri demokratični potrebno imeti določena načela oz. zahteve. Dobro mora biti pokrito moralno področje, konvencionalne zahteve in osebne zadeve, o čemer piše Kroflič (2013). Prvi del – moralno področje – regulira nadzorovanje, starš mora imeti določene moralne zahteve, ki regulirajo ravnanja v primeru, ko le-ta že posegajo v dobrobit sočloveka kot je npr. nasilje.

Konvencionalne zahteve so neke osnovne socialne navade, s katerimi se otroci srečujejo vsakodnevno, kot je npr. pospravljanje, bonton. Otrokom je tako potrebno kompromisno razložiti določene socialne navade, saj na tak način preprečimo nezaželene situacije v prihodnosti. Pri osebnih zadevah pa je potrebna določena mera poseganja staršev v osebne izbire otrok. Vprašanje, ki se nam ob tem poraja, namreč, do kje se je smiselno oz. dobro vključevati v otrokovo izbiro in postavljati jasne vzgojne omejitve, je težko opredeliti (Kroflič 2013, 23).

Po mnenju Krofliča (2013) je izjemno pomembno demokratično dogovarjanje. To pomeni, da ni povsem jasnih direktiv po katerih naj bi starši vzgajali, ampak večinoma vse temelji na dogovarjanju. Starši naj bi tako poskušali določene situacije argumentirati in opozoriti na morebitne posledice ravnanja, otrok pa naj bi potem sam prepoznal nedopustna dejanja. Otroku je potrebno pustiti čim več avtonomije.

Način vzgoje otrok ni samo kulturno-historično-socialno pogojen, ampak je odvisen od posameznika (Kuhar 2015, 36). Veliko je torej odvisno od samega starša, kar pomeni, da če starš pričakuje nekaj od otroka, bo moral to najprej urediti pri sebi, šele nato bo lahko to zrcalil nanj.

Za kakovosten odnos z otrokom lahko starši največ naredijo z vzdrževanjem dobre povezanosti, komunikacije in z naklonjenostjo otroku, tako na čustveni kot telesni ravni. Pomembno je seveda spoštovanje in enakovredno obravnavanje. Na ta način je otroke tudi lažje spodbuditi k empatiji do sočludij (Kuhar 2015). Še vedno pa je treba znati postaviti mejo, ko so določene želje upoštevane, spet druge ne. Z vzajemnim načinom reševanja težav, z veliko mero komunikacije, dodobra vplivamo na otrokovo prihodnost, prav tako pa tudi na starševsko.

2.2 SPOLNA DELITEV DELA

Ker otroci predstavljajo stabilizacijo za odrasle, se je le-ta, po Parsonsovi teoriji (Švab 2001, 137), pri ženski realizirala v vlogi nosilke emotivne funkcije in pri moškemu v njegovi pasivnosti oz. v prejemanju emotivne terapije. Prehod v postmodernost delno premakne moško pasivnost k večji aktivnosti, vendar se to kaže predvsem v razmerju do otrok in ne toliko na partnerski ravni. Revolucionarne zahteve, ki jih je postavilo žensko gibanje, po redistribuciji družinskega dela med oba spola (Kuhar in Ule 2003, 62), se torej ni uveljavila do te mere, da bi lahko govorili o enakopravnosti med spoloma. Resda se je skozi leta spremenil način razmišljanja in percepcij, vendar je spolna asimetrija alokacije (Švab 2001), kar se zadeva družinskih opravil, še vedno skorajda enaka kot pred leti.

je še vedno spolna asimetrija alokacije (Švab 2001), kar se zadeva družinskih opravil, skorajda enaka kot pred leti. Zahteve so sicer bile podane, ni pa se delalo na tem, da bi se udeležile v praksi. Glede na opravljene raziskave, podatki kažejo, da si predvsem matere želijo enake delitve družinskega dela, hkrati pa so prepričane, da dela v družini pravzaprav že enakovredno izvajajo.

Kljub temu, da v zadnjih letih moški prevzemajo več gospodinjskih opravil kot prej, je še vedno večji del obremenitev na ženski. »Samo, če bodo moški bolj vključeni v produkcijo družinske blaginje, je upanje, da bodo rastoči dvomi žensk, povezani z družino, zmanjšani in da bo prišlo do nove stabilizacije družinskega življenja.« (Beck-Gernsheim v Kuhar in Ule 2003, 62.)

Aktivnejšo moško vlogo je sicer zaznati pri prijetnejših opravilih, kot je npr. igra. Do te transformacije, se pravi, do večje aktivnosti moških, je najverjetneje prišlo, zaradi vedno večjih zahtev po njihovi osebni stabilizaciji, ki jo prinaša rizična družba (Švab 2001). Očetje se vedno bolj zavedajo pomembnosti vključevanja v družinska opravila, nekateri si želijo aktivnega sodelovanja, pogosto pa ne pride do realizacije. Vendar je, kot že rečeno, alokacija dela navadno minimalna.

Potrebno bi bilo več dela na tem, da bi se asimetrije med spoloma zmanjšale. Potrebna je solidarnost, tako med generacijami kot med spoloma, moškim je potrebno omogočiti, da prevzamejo več nalog znotraj družine (Kuhar in Ule 2003, 62). Poleg tega pa še potrebno uskladiti delo in načrte z odgovornostjo in skrbjo za otroke. Uravnoteženost razmerij med

spoloma, družinskim življenjem in ženskim poklicnim življenjem, bo odločilno vplivala na prihodnje generacije, rodnostni vzorec in družinsko življenje.

Problematika nizke stopnje vključenosti očetov v vzgojo in družinska opravila ni zgolj feministična oz. sociološka tema, temveč se s tem vedno bolj ukvarja tudi socialna in družinska politika, da bi omogočila lažjo uskladitev dela in družinskih obveznosti. Razlogov za asimetrično delitev dela pa ne gre iskati zgolj v zavlačevani revoluciji (Hochschild v Švab 2001, 153) vključevanja moških v družinsko delo, temveč tudi v nazadovanju družbene predstave matere v družini, ki ji dodeljuje etiko skrbi za druge člane družine in je tako tipično moderna (Švab 2001).

2.2.1 ASIMETRIČNOST SPOLNE DELITVE DELA

Sprememba potekov individualizacije je zajela tudi ženske življenjske poteke, kar se zlasti kaže na ravnotežju moči med spoloma. Modernizacija je prinesla večjo potrebo po višje izobraženi ženski delovni sili, z razvojem metod nadzorovanja rojstev, pa ločimo tudi spolnost od reproduktivnosti in s tem povezano razpolaganje z lastnim telesom (Kuhar in Ule 2003).

Le redke ženske so si in si lahko privoščijo, da varuške skrbijo za njihove otroke, kuhajo, in da pomočnice opravijo druga gospodinjska dela namesto njih. Kar pomeni, da če bi ta dela opravljale same, ne bi bila plačana, ker pa jih opravljajo drugi, je potrebno plačilo. V primeru, da bi moški ostal sam v gospodinjstvu, bi si, če bi bil seveda finančno zmožen, hitro našel pomočnico za gospodinjska opravila, ali pa bi za pomoč prosil sestro ali katero od svojih sorodnic. V primeru razvezane ali samske ženske se to ne bi zgodilo, ker bi sama poskrbela tako za plačano službo kot za gospodinjska opravila (Gittins 1994). Hkrati je ženska v primeru, da ne poskrbi za gospodinjska opravila (npr. pospravljanje stanovanja), ali ne poskrbi za ustrezen nadzor nad otroki, označena kot neodgovorna in kot slaba mati oz. žena.

Z večjo zaposlenostjo žensk in višjo stopnjo enakopravnosti, so se spremenila tudi partnerska in družinska razmerja, saj denar služita oba. Družinsko in gospodinjsko delo pa še vedno ostaja neplačano in naj bi si ga partnerja medsebojno delila. Vendar, po feministični tezi, do slednjega ni prišlo, kar pomeni, da je vstop na trg dela za žensko povzročil dvojno obremenitev, saj ni prišlo do pravične delitve del. Določeni celo menijo, da je, zaradi zaposlovanja žensk, prišlo do redefiniranja in reevalvacije družinskih obveznosti. Alokacija družinskih vlog in odgovornosti je najbolj enakomerna v družinah, kjer sta oba starša zaposlena. Tako postane pomemben čas,

zreducirajo se odvečni pogoji, odločitve o delitvi dela so hitre, torej pride do reorganizacije družinskega dela (Švab 2001).

Gledano z ekonomskega stališča, so otroci in družinsko življenje, za ženske, prinesli višje stroške, saj so pogostejše kot moški postavljene pred dejstvo, da se morajo, npr. zaradi uspešne kariere, odpovedati družini in otrokom, zaradi otrok odpovedati zaslužku in karieri, ali pa se, zaradi preobremenjenosti s skrbjo za družino in otroke, odpovedati času zase (Kuhar in Ule 2003). Ta dejstva botrujejo temu, da so ženske tiste, ki največkrat odločajo o rojstvu otrok oz. prelagajo materinstvo v vse poznejše obdobje.

Tudi raziskave v Sloveniji so pokazale, da so, v vseh oblikah družin, ženske tiste, ki opravljajo večji delež gospodinskih in skrbstvenih opravil. Ni še videti spolne egalitarnosti med partnerjema, kar se kaže tudi v nizki stopnji rodnosti (Kuhar in Ule 2003). Na splošno se moški zavedajo, da bi morali več prispevati pri družinskih opravilih, vendar jih le malo to počne. Zelo nizek odstotek očetov vzame starševski dopust namesto matere ali dela polovični delovni čas.

Želja po zaposlovanju in prevzemanju uspešnih družbenih vlog še ne pomeni, da žensk ne zanima materinstvo, temveč je ravno nasprotno, saj si večina žensk želi postati mati (Kuhar in Ule 2003). Prelaganje materinstva, ki ga je omogočil tudi razvoj medicine, ženskam tako omogoča izživeti njihove vloge in aspiracije. Želja po materinstvu ostaja del iskanja smisla, prepoznanja in ukoreninjenosti. Ni pa izključeno dejstvo, da lahko otrok omejuje mater pri možnostih na delovnem mestu. Nekatere matere željo po otroku najprej odložijo in jo kasneje opustijo, zato se večja število žensk brez otrok.

Spremembe življenjskega poteka pa ne zaznamo samo pri sodobnih materah, temveč so vanj vpete tudi sodobne stare matere. Poleg tega, da opravljajo vlogo babic, so pogosto tudi varuške, saj tudi precej dobro organizirano varstvo in porodniški dopust pogosto nista dovolj (Kuhar in Ule 2003), da bi matere lahko čisto same prevzele skrb za otroke. Resda se večina staršev odloča za vrtec, vendar so prav stari starši, ob čakalni vrsti za sprejem v vrtec ali predčasnem odhodu staršev v službo, pogosto tisti, ki pomagajo in so vedno na voljo.

3 NOVE OBLIKE STARŠEVANJA

Na podlagi gospodarskih sprememb, ki jih prinese druga polovica dvajsetega stoletja, se začneta ekonomija in starševstvo ločevati. Industrializacija preoblikuje družino, in če so nekoč bile

ekonomske prednosti starševstva, so sedaj le-te začele postopoma prehajati v ozadje, na njihovo mesto pa vstopajo stroški (Kuhar in Ule 2003, 57).

Otroštvo prinese vse več področij oskrbe, postane projekt, za katerega potrebujemo skrben nadzor, vodenje in nenehen nadzor razvojnih stopenj. Otrok je pravzaprav odvisno bitje, s potrebo po stalni prisotnosti odraslih oseb, le-te nenehno skrbijo, svetujejo, definirajo in prevzemajo vlogo pri njegovem upravljanju, s sedanjimi in prihodnjimi, duševnimi in telesnimi potrebami (Kuhar in Ule 2003). Odnos odvisnosti se pri otrocih daljša, tudi na račun staršev, ki imajo vedno višja pričakovanja in zahteve, zlasti po uspešnosti svojih otrok.

Odrasli dostikrat pristopajo k vzgoji s prevelikimi pričakovanji. Tako svoje otroke vzamejo kot projekcijsko platno za svoje neizživete in utopične želje in sanje (Zinnecker 1988 v Kuhar in Ule 2003, 57). Otroci postanejo velika investicija in prinesejo visoka pričakovanja. Vzgoja postane neke vrste menjava, in sicer kompenzacija neuresničenih sanj in ambicij staršev, ki jo otroci izvajajo zaradi predanosti in skrbi staršev. Zato na tak način pogosto pride tudi do preobremenitve otrok. Ob upoštevanju staršev, da želijo le najboljše svojemu otroku, pogosto spregledajo njegove lastne želje in potrebe. Vedno več staršev si prizadeva, preko odkritih in prikritih pritiskov, da bi njihovi otroci dosegli čim boljši uspeh v šoli, saj slednje vpliva na njihovo poklicno pot. Če se otroci ne izkažejo za uspešne, starši postanejo živčni in razdraženi, vpliv pa se pogosto kaže tudi v dolgotrajnih konfliktih med generacijami, odnosi so polni jeze, agresije in napetosti (Hurrelmann v Kuhar in Ule 2003, 60). Slednje pa se pogosteje dogaja v manjših družinah, navadno z enim otrokom, temu strokovnjaki pravijo hiperemocionalna atmosfera ali segrevanje čustev med starši in njihovimi otroki. V primeru partnerske zveze, se tak odnos lahko reši z ločitvijo, medtem ko ločitev od svojih otrok, v primeru nezadovoljstva z njimi, praviloma ni možna (Kuhar in Ule 2003).

Odločitev za družino ima velik pomen, zaradi odgovorne naloge, ki jo morajo starši sprejeti. Glavni motiv za starševstvo postane psihološka funkcija koristnosti. Starši na tak način dobijo občutek, da se uresničujejo v naslednjih generacijah in se vidijo še enkrat predstavljeni. Otrok prinese razbremenitev, nekateri starši si želijo izraziti svoje sposobnosti, skrb za druge, potrpljenje, zmožnost vživljanja in nežnosti. Otrok pomaga uravnotežiti življenje, prinaša življenjsko energijo in radost. Otrok lahko postavi nove vrednote in smisle, starševstvo pa dobi nov osebnostni pomen. Večina staršev tako razume starševstvo kot življenjsko obliko in ne kot socialno obveznost in predanost. Starševstvo postane vseživljenjski smisel, medtem ko

postanejo druge dejavnosti in cilji poljubni, ko so nekateri projekti zgolj začasni, je otrok tisti, ki ostane za vedno (Kuhar in Ule 2003).

3.1 VIRI INFORMACIJ IN VPLIVI OKOLJA

Prehajamo iz obdobja spontanosti do popolnega načrtovanja življenja, kar posega tudi v starševstvo in materinstvo. Pretiran pritisk na starše pripelje do natančnega premisleka, kar pa pripelje do pretirano odgovornega in preveč zaščitniškega starševstva, pogosto celo do posesivnega starševstva. Zato se v potrošniški družbi rodi vedno več skrbno načrtovanih otrok. Sodobni starši se več ne poslužujejo izkušenj starejših generacij ali lastnih izkušenj, saj vzgoja postane znanost, ki se jo učimo, in hkrati visoko kvalificirano delo (Kuhar in Ule 2003). Starši se tako vse pogosteje poslužujejo navodil strokovnjakov, berejo napotke v revijah za starše in razne priročnike. Pomembni dejavniki, ki vplivajo na otrokov razvoj, so tudi: primerno okolje v smislu stanovanja in psihološko stabilno okolje.

Starši postanejo odvisni od strokovnih nasvetov, prevzame jih občutek strahu, da bi ob neupoštevanju nasvetov, s strani strokovnjakov, prišlo do nepopravljivih posledic oz. neuspešnosti otroka. Uspeh postane ključna kategorija pri vzgoji, zato se starši poslužujejo pedagoških nasvetov, da bi s tem pregnali strah, da so storili premalo. Vzgoja otrok je tako vpeta med željo po vzponu in grožnjo družbenega padca (Kuhar in Ule 2003, 59).

Razvoj medicine je omogočil genetske in krvne analize ter neposreden nadzor nosečnosti, s pomočjo ultrazvoka, kar je na nek način aktivna participacija pri samem poteku nosečnosti. Posledično postane družbeno pričakovano, da se tudi očetje udeležujejo takih pregledov in kasneje poroda, saj s tem pokažejo aktivno participacijo (Švab 2001).

Popularno postane zbiranje vizualnega gradiva o otroku že pred rojstvom, npr. fotografiranje z nosečniškim trebuhom, obstaja tudi možnost fotografiranja in snemanja ultrazvočnih pregledov, poteka poroda (Švab 2001, 141), kasneje pa se starši vedno bolj poslužujejo profesionalnih družinskih fotografiranj, ob vsakem dopoljenem mesecu, do otrokovega enega leta starosti. Vse te prakse še intenzivnejše pripomorejo k večanju pozornosti do otroka, k zadovoljevanju njegovih potreb in vplivajo na občutenje starševstva že v prenatalnem obdobju.

3.2 POZNO STARŠEVSTVO

Pomembno je poudariti, da se starši ne odločajo za otroke zaradi ekonomskih razlogov, saj so otroci, s prehodom v modernost, začeli pridobivati predvsem na emotivni funkciji v družini (Beck-Gernsheim v Švab 2001, 137). Temeljna funkcija moderne družine tako ni zgolj socializacija, ampak tudi stabilizacija odraslih, zato je predvsem v postmodernosti zaznati korelacijo med fenomenom protektivnega otroštva in njegovo psihološko utilitarnostjo (Švab 2001).

Starševstvo postane skrbno pretehtana odločitev. Odločitev za starševstvo tako nastopi veliko kasneje kot pri predhodnih generacijah. V primerjavi s svojimi materami, imajo mlade ženske več svobode in možnosti, v ospredje je postavljena izobrazba in kariera, kar jim omogoča večjo neodvisnost od njihovih prednic. Izobrazba in kariera sta hkrati pomembni za identiteto odrasle ženske. Zlasti izobrazbo in kariera vplivata na kasnejše odločanje za družino, kar je neposredno povezano tudi s samoodločanjem in individualnim načrtovanjem lastnega življenja (Kuhar in Ule 2003).

S tem preidemo do novih dimenzij starševstva. Nekoč so bili otroci na splošno dobrodošli, predvsem prvorojenci ali sinovi v premožnejšem sloju, saj so na tak način vnaprej določali zaporedje dedičev in dote. V primerih, ko je bila družina prevelika pa so bili otroci nezaželeni, celo odvečni, hkrati pa ni bilo prostora za izražanje toplih čustev do otrok (Kuhar in Ule 2003, 57), otroci so bili tako velikokrat obravnavani zgolj kot delovna sila.

Pogosto se pojavljajo dileme glede odločitve za otroka, saj je v ospredje postavljeno odgovorno starševstvo. Vedno večje vzgojne, socializacijske, časovne in finančne zahteve doprinesejo minus k višji rodnosti. Mnogi se sprašujejo tudi, če so tega sposobni oz. ali je to zanje uresničljiv projekt (Kuhar in Ule 2003). Želja po svobodi, samouresničevanju, avtonomiji, zato odtehta odločitev za otroke in njihovo skrb. Sodobni starši pogosto pravijo, da si otroka ne morejo privoščiti, vendar je materialna predpostavka samo del zahtev za sodobno in odgovorno starševstvo. Množica informacij, ki prihaja s strani pravih ali lažnih strokovnjakov, o vzgoji in skrbi za otroka, še dodatno vpliva na odlaganje starševstva. K temu pa dosti pripomore tudi miselnost, ki pravi, da nikoli nisi tako dober starš, da ne bi mogel biti še boljši. Posledično to vpliva na potencialne starše, ki si oblikujejo preveliko število predpostavk, ki naj bi negativno vplivale na otroka (Kuhar in Ule 2003, 58). Od primerne delovnega mesta, urejenega stanovanja, izbire najboljšega vrta in šole, do izbire dodatnih dejavnosti za otroka.

Eden izmed razlogov za prelaganje starševstva v postmodernosti je tudi identifikacija s protektivnim otroštvom. Starševstvo postane odgovorna naloga, zvišujejo se imperativi. Postmodernost ima vedno večji vpliv na starše, glede skrbi in vzgoje otrok ter njihove individualnosti (Švab 2001). Vse skupaj pa se začne že v ženski maternici, zaradi vse intenzivnejšega nadzora nosečnosti.

Rast zahtev, ki jih prinaša starševstvo, tako nekatere pripelje do zavestne odločitve za življenje brez otrok. V teh primerih si posamezniki svoje življenje zapolnijo z drugimi dejavnostmi, projekti, odločijo se za uspešno kariero. Razlog za življenje brez otrok pa je lahko tudi v negotovem partnerstvu, občutku negotovosti ali celo strahu. Posledično pride do svojsko spiralnega gibanja, kar pomeni, da je otrok manj, zato jih toliko bolj cenimo, vlagamo vanje, starševstvo pa na tak način postaja zahtevnejše (Kuhar in Ule 2003).

3.3 POJAV OTROKOCENTRIČNOSTI

Če je bila še pred dvajsetimi leti tema otroštvo zgolj tema pedagogov, psihologov in psihoanalitikov, se v zadnjem desetletju pojavlja tudi kot predmet socioloških analiz. Pojavljajo se: socialno-konstruktivistična perspektiva, antropološka, socialno-strukturalna perspektiva in obravnava otrok kot manjšine (Švab 2001).

Otroštvo in njegova socialna figura se pojavita z oblikovanjem moderne meščanske družine, ki daje vedno večji poudarek na blaginjo, nego in varstvo. 18. stoletje prinese ekstenzivno politiko, ki od mater pričakuje večjo senzibilnost do svojih otrok. Oblikuje se vprašanje fizičnega in ekonomskega pogoja za preživetje otroka do odraslosti, torej, kateri so nujni in potrebni ukrepi za optimalen otrokov razvoj. S tem, ko se podaljšuje mladost, se daljša tudi seznam potreb, le-te morajo zadovoljiti pogoje otroške eksistence in blaginje.

Renner (v Mihelj 2002) navaja sociološke dejavnike, ki vplivajo na pojav otrokocentričnosti sodobnih družb, in sicer prihaja do nižje stopnje rodnosti, v dvajsetem stoletju se je skrajšal delovni čas, kar staršem omogoča, da več časa in pozornosti namenijo otrokom. Z višanjem standarda je na voljo več finančnih in posledično tudi materialnih sredstev, hkrati je razvoj socialne države omogočil denarno in storitveno pomoč, starši prejemajo nadomestila, v smislu spodbude, ki so namenjena otrokom. Starševstvo poleg tega postane nadzorovan projekt in je zahtevnejše, odgovorno in kompetentno, kajti znanost in politika v ospredje postavljata otrokovo blagostanje in ne več vzgojo.

V pozni modernosti v ospredje vedno bolj stopa pozornost do blaginje otrok. Spreminjati se začne otroštvo in njegovi pomeni, preidemo do nove oblike otroštva – protektivno otroštvo. Protektivno otroštvo prinese dejavnosti in prakse, s katerimi še toliko bolj intenziviramo skrb za otroke, otrokovo blaginjo, vzgojo itd. Otroci na tak način postanejo dojeti kot individuumi, ki jih je potrebno varovati in spoštovati, otroštvo pa kot nadzorovan del osebne eksistence. Otrok postane projekt, ki ga je potrebno obvarovati pred fizičnimi, moralnimi in seksualnimi nevarnostmi, mu omogočiti normalen razvoj njegove inteligence, in poskrbeti za njegovo izobrazbo in emotivno stabilnost (Švab 2001).

Preoblikujejo se družinske strukture. Če je bil v modernističnem času oče tisti, ki je imel funkcijo odločanja in nadzora, se je sedaj to spremenilo. Začne se rahljati hierarhija, ki so jo imeli starejši nad mlajšimi in izginja avtoritativna vzgoja. Otroci pridobivajo na vse večjem pomenu, z obvladovanjem najnovejših tehnologij in medijev, pa prehitevajo starše. Otroci postanejo središče, kar vedno znova vodi do novih in večji zahtev, medtem ko so bili nekoč otroci tisti, ki so bili dolžni spoštovati in poslušati starše. S spreminjanjem hierarhije in prehodom k protektivnemu otroštvu, se ne izgublja nadzor, temveč se oblikujejo nove oblike nadzora. Nadzorovanje postane intenzivnejše, starši pa vedno bolj strukturirajo tudi otrokov čas, zato se zmanjšuje razlika med otroškim urnikom in urnikom staršev. Za najučinkovitejši način discipliniranja otrok velja ustvarjanje iluzije avtonomije (Švab 2001), kar pomeni, da starši otroku ustvarijo občutek, da le-ta ne uboga zato, ker bi bil v to prisiljen, ampak, ker tako želi sam.

4 EMPIRIČNI DEL

Poleg teoretičnega dela sem v svojo diplomsko nalogo vključila tudi empirični del, in sicer sem izbrala kvalitativno raziskavo, saj sem želela svoj teoretičen del nekako nadgraditi s praktičnim delom. Otrokocentričnost je pojav 21. stoletja, ki pa bolj kot koristi, otroku škodi. Zato sem sem se osredotočila na raziskovanje vzgojnih navad staršev, ki imajo trenutno predšolske otroke, in na spremembe, ki jih je v njihovo življenje prineslo rojstvo in vzgoja otroka. Straši so namreč dandanes podvrženi informacijam z različnih strani, predvsem s strani medijev in spleta, zato je velikokrat težko izbirati oz. se odločati o tem, katero pot izbrati pri svoji vzgoji.

4.1 CILJI IN NAMEN KVALITATIVNE RAZISKAVE

Glavni namen empiričnega dela je bil, da raziščem fenomen otrokocentričnosti oz. protektivnega otroštva skozi oči staršev. Zanimalo me je, kako ga oni doživljajo oz., ali se jim zdi, da je prisoten, pa tudi, ali se le-ta pojavlja v vzgojnih oblikah staršev do te mere, da ima vpliv na otrokov razvoj. Ugotoviti sem želela, kako dobro so se starši pripravili na rojstvo in vzgojo otroka, kako so sprejeli vlogo in se soočili z njo ter, na koga so se obračali ob morebitnih začetniških in nadaljnjih težavah. Ker pa smo v dobi informacijske tehnologije, me je zanimalo tudi, če se izgublja medgeneracijski vpliv in so vlogo prevzeli tako mediji kot splet.

Tako skozi teoretični kot empirični del sem skušala odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- kakšni so razlogi za otrokocentričnost,
- kakšne so prednosti in slabosti otrokocentrizma,
- zakaj prihaja do izginjanja generacijskega vpliva?

4.2 METODA ZBIRANJA PODATKOV

Za kvalitativno raziskavo sem izbrala polstrukturiran intervju, ki je, po besedah Meseca (2009), verbalno komuniciranje med raziskovalcem oz. spraševalcem in vprašancem oz. respondentom. Sicer je možno, da je raziskovalec ena oseba in spraševalec druga, vendar sem v tem primeru obe vlogi prevzela sama (Mesec 2009). Tako sem bila tista, ki je postavljala vprašanja, podvprašanja in usmerjala pogovor ter zapisovala odgovore respondenta. Šlo je za

polstrukturiran intervju z odprtimi vprašanji, saj sem vprašanja sestavila vnaprej in jih uredila v določenem vrstnem redu. Intervjuvancem sem postavljala enaka vprašanja, na enak način, medtem ko se pri nestandardiziranem intervjuju postavi določena okvirna vprašanja, konkretna vprašanja, pa si spraševalec izmišlja med samim intervjujem (Mesec 2009).

V vlogi raziskovalke sem tako skušala s strani vprašancev izvedeti njihova mnenja in stališča, zato sem jih opravljala osebno na domu respondentk, v mesecu juniju, 2017, kar mi je omogočilo, da sem lahko, s pomočjo odgovorov in predelane literature, odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja. Za polstrukturiran intervju sem se odločila zaradi lažje primerljivosti odgovorov, omogočil mi je, da sem v raziskavo lahko vključila večje število ljudi, kot bi jih lahko pri nestandardiziranem intervjuju.

4.3 PREDSTAVITEV VZORCA

Ker sem želela iz kvalitativne raziskave, s pomočjo intervjujev, izvedeti kar največ, glede vzgoje otrok in sprememb, ki so se zgodile skozi čas, sem za vzorec intervjuvank postavila kriterij, in sicer, da so morale biti intervjuvanke matere vsaj enega predšolskega otroka. Iz večje populacije – starši predšolskih otrok, sem izbrala vzorec, v katerega je bilo vključenih deset enot – deset mater, ki imajo predšolskega otroka. Respondentke sem izbrala iz lastnih socialnih mrež in s pomočjo snežne kepe. Vzorec se namreč uporablja v primeru, ko poznamo značilnosti posameznih enot populacije in delnih populacij (Mesec 2009).

Skupno sem torej intervjuvala deset mater z najmanj enim predšolskim otrokom. Starostni razpon mater je bil 18 let, najstarejša intervjuvanka je bila rojena 1976. leta in najmlajša leta 1994. Povprečna starost intervjuvanke je bila tako 30,8 let. Respondentke sem vprašala po doseženi stopnji izobrazbe; ena je končala magisterij, pet jih je zaključilo univerzitetno izobrazbo, dve respondentki imata višjo ali visokošolsko izobrazbo, dve respondentki pa sta zaključili srednješolsko izobrazbo. Večji delež respondentk je prihajal iz vaškega okolja – sedem intervjuvank, dve iz manjšega mesta in ena iz predmestja. Vzorec je tako obsegal deset mater s predšolskim otrokom, razlikovale so se po starosti, izobrazbi in kraju bivanja. Starost njihovih otrok se je gibala med petimi meseci in štirimi leti in pol. Ker sem intervjuvankam zagotovila popolno anonimnost, sem namesto njihovih pravih imen uporabila lažna.

4.4 VSEBINA VPRAŠALNIKA

Raziskovalni instrument, s katerim sem želela pridobi čim bolj izčrpne odgovore, je bil polstrukturiran intervju, z odprtim tipom vprašanj. Vprašanja sem razdelila v štiri sklope, in sicer je prvi sklop zajemal vprašanja demografske narave, kot so: spol, letnica rojstva, kraj bivanja, dosežena stopnja izobrazbe in starost najmlajšega otroka respondentke. Naslednje tri sklope sem razdelila glede na časovne dogodke, tako je prvi sklop vprašanj zajemal čas pred rojstvom, kjer sem spraševala po virih informacij o rojstvu in vzgoji, generacijskem vplivu in pričakovanjih. Sledil je sklop vprašanj o času po rojstvu, kje so odgovarjale na vprašanja o izpolnitvi pričakovanj, o spremembah, ki jih je prineslo rojstvo, in o spremljanju otrokovega razvoja. Zadnji, tretji del, pa je zajemal vprašanja o obdobju odraščanja, od tega, ali so se pričakovanja realizirala, o izbiri varstva za otroka, o otrokovih dejavnostih, pa vse do predstavljenih vinjet in komentarjev nanje.

4.5 NAČIN ANALIZIRANJA INTERVJUJEV

Pri kvalitativni analizi podatkov, ki sem jih zbrala z intervjuji, sem uporabila kvalitativno tehniko kodiranja, ki jo Mesec (2009) opiše kot prosto pripisovanje pojmov ali poimenovanje oz. odprto kodiranje. Pred samo analizo intervjujev sem zapise uredila, pri vsakem odgovoru intervjuvanke sem podčrtala pomembne dele stavkov, pojme, nato pa jih oblikovala v enote kodiranja. Odprto kodiranje ima štiri različne postopke: pripisovanje pojmov empiričnim opisom, združevanje sorodnih pojmov v kategorije, osno kodiranje in analizo značilnosti pojmov in kategorij (Mesec 2009). Zato sem delo nadaljevala po njegovih navodilih in sorodne pojme združila v kategorije, ki sem jih nato analizirala.

4.6 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Rezultate analiziranja intervjujev, z materami predšolskih otrok, sem razdelila na tri tematske sklope, ki so časovno razporejeni, glede na čas vstopa otroka v njihovo življenje. Prvi del se tako osredotoča na čas pred rojstvom otroka, sledi čas po rojstvu in nazadnje še obdobje odraščanja.

4.6.1 ČAS PRED ROJSTVOM

Danes so starši zasuti z informacijami z vseh strani, tako glede priprave na rojstvo kot s tem, kako vzgajati otroka, da bodo le najboljše vplivali na njegov razvoj. Zato vedno znova prihaja do pritiskov na starše, pa tudi do pritiskov s strani staršev na otroka. Včasih se zdi, da se starši zgolj sklicujejo na informacije, ki jih pridobijo z branjem raznih forumov, člankov, revij ipd., ne poslužujejo pa se nasvetov svojih staršev, ne poslušajo sebe ali svojega partnerja. Opaziti je, da se starši vse pogosteje poslužujejo permisivne vzgoje. Otrok je v središču pozornosti, kar pa ni vedno najboljše za otrokov razvoj. Respondentke so na vprašanje o tem, kdo je bil njihov glavni vir informacij o rojstvu in vzgoji otroka pred rojstvom, odgovarjale različno. Nekatere so brale knjige, strokovne revije, ali pa gledale dokumentarne filme (Baby Human). Nobena ni kazala velikega navdušenja nad spletnimi forumi, se je pa ena izmed intervjuvank posluževala Facebook skupine, kjer so člani mladi starši. Klementina (2017, 33 let) je dejala, da je bila nad včlanitvijo v eno izmed skupin izjemno navdušena.

»Za vzgojo otrok pa sem bila presrečna, da sem našla na Facebooku skupino »Sočutno in avtentično starševstvo«, kjer se vsak dan naučim česa novega, npr., da ne obstajata samo avtoritarna in permisivna vzgoja, o tem, kako delujejo otroški možgani pri določeni starosti, kaj so sposobni doumeti in kaj še ne, kako se da s čim manj stresa jadrati skozi otrokovo otroštvo ...« (Klementina 2017, 33 let.)

Spet druge so se posluževale informacij, ki so jih prejele s strani svoji sorodnikov ali starejših sester, ki so s starševstvom že imele izkušnje.

»Veliko sem že vedela od starejših sester. Ko sem morala ležati in sem imela časa na pretek, sem veliko brala po spletu, predvsem glede rojstva. Videla sem, koliko vsebine je tudi o nosečnosti in dobila pri tem kar malo slabo vest, da se nisem že prej začela informirati.« (Nika 2017, 25 let.)

Na drugem mestu so bile potem prijateljice in znanke, ki so jih respondentke spoznale tekom nosečnosti. Poslušale so tudi nasvete svojih mater, vendar ne v tako visoki meri kot nasvete sester, prijateljic, šole za starše, spleta in knjig. Petra (2017, 31 let) se zaradi pomanjkanja časa ni veliko informirala: »Tistega, kar sem prebrala na spletnih forumih, se nisem posluževala, ker tam ne dobim pravih informacij. Tam so zadeve črnogleda. Največ informacij sem prejela s strani mame in stare mame.« (Petra 2017, 31 let.)

Eva (2017, 33 let) je imela zaradi sladkorne bolezni načrtovan porod, težave je imela že med samo nosečnostjo, je bila pa sicer s strani ginekologinje in ostalih zdravnikov dobro informirana, v veliko pomoč pa so ji bili tudi starši. Med intervjuvankami je bila tudi Mojca (2017, 25 let), ki pravi, da so ji bili v veliko pomoč: [...] »Nasveti staršev, specifične informacije sem iskala preko spretni strani in člankov, deloma pa sem informacije črpala iz izobrazbe, sem pedagoginja.« Tina (2017, 26 let) in Lucija (2017, 35 let) sta koristne informacije dobili tudi v brošurah na pregledih in spletnih straneh. »Glede dojenja sem dobila največ nasvetov iz brošur, ki sem jih dobila v porodnišnici in potem na strani dojenje.net« (Lucija 2017, 35 let).

Glede na to, da imajo starši v času nosečnosti možnost obiskovati šolo za starše, so tri respondentke dejale, da so tudi tam prejele koristne informacije o poteku nosečnosti, negi, priporočljivih oblikah rekreacije, prehrani med nosečnostjo, rojstvu in o prehrani otroka.

Starševski nasveti tako v večini primerov niso bili na prvem mestu, zato sem respondentke povprašala, če menijo, da se medgeneracijski vpliv izgublja in njihovi starši oz. mame niso več glavni vir informacij o rojstvu in vzgoji otrok. Kar šest respondentk je brez oklevanja odgovorilo, da se vsekakor izgublja medgeneracijski vpliv, glavni krivec je po njihovem mnenju internet, ki je postal del vsakdanjika, zato prednjači pred drugimi mnenji. Menijo, da velikokrat ne poslušamo svoje srce in intuicijo, zato spletni forumi niso najboljši naslov za reševanje težav in iskanje informacij. Mojca (2017, 25 let) tako pravi, da »se je veliko spremenilo v času, ko so starši imeli nas. Vse do neke mere, tako z nasveti od staršev, novimi smernicami in lastnim občutkom.«

Spet druge spremembe podpirajo.

Mislím, da je velikokrat dobrodošlo, da se medgeneracijski vpliv izgublja, ker znajo matere oz. tašče biti zelo naporne in subjektivne. Kadar so zelo vztrajne s svojimi nasveti, mislim, da hočejo popraviti svojo vzgojo, saj vidijo, da niso najboljše opravile naloge...« (Eva 2017, 33 let.)

Prehajamo torej iz ene skrajnosti, ko so se mladi starši izključno posluževali nasvetov svojih staršev in starih staršev, do druge, ko je internet glavni vir za reševanje težav in iskanje informacij glede vzgoje in rojstva otrok.

Velika večina tako meni, da se medgeneracijski vpliv izgublja, so pa tudi taki, ki jim je pomembna prisotnost staršev. Tina (2017, 26 let) meni, da so matere še vedno tiste, ki ti dajo

pomembne informacije, in da se nanje lahko zaneseš kadarkoli. *»Čeprav jih velikokrat primerjaš s tistimi s spleta in prilagodiš novejšim pristopom do otroka«* (Tina 2017, 26 let). Medtem pa Ana (2017, 41 let) omenja, da je generacijski vpliv odvisen tudi *»od vloge starejših generacij. V mnogih družinah igrajo pomembno vlogo, saj so generacije, zaradi ekonomskih razlogov, primorane k skupnemu življenju pod eno streho.«*

Na vprašanje o tem, če so imele kakšna pričakovanja pred rojstvom otroka, in če so se le-ta izpolnila, so intervjuvanke v večini odgovorile, da niso imele visokih pričakovanj, kako naj bi sama nosečnost potekala. Štiri intervjuvanke so dejale, da so se prepustile lastnim občutkom in poslušale svoje telo, ena je dejala, da je pred prvim otrokom potrebovala kar nekaj časa, da se je zavedala nosečnosti. Potrdile so, da je večja sproščenost, upoštevanje lastnih občutkov in manj kompliciranja, bolje tako za nosečnico kot tudi otroka. So pa bile nekatere primorane v večjo pazljivost zaradi zdravstvenih težav, in sicer Lucija (2017, 35 let), zaradi diagnoze nosečniškega diabetesa, vzrok je bil stres v službi.

»Tako, da sem morala ves čas imeti dieto, jesti zelo malo, nič sladkorja in nič polnomastnega. Ko se mi je sladkor, po poteku pogodbe o zaposlitvi za določen čas, normaliziral, ko sem ostala doma, se diete nisem več držala, saj je bilo vse v mejah normale« (Lucija 2017, 35 let).

Nika (2017, 25 let) pa se je morala izogibati določenim izdelkom zaradi neprebolele toksoplazmoze. Zaradi težav v nosečnosti pa je morala paziti tudi Eva (2017, 33 let), tekom nosečnosti si je aplicirala inzulin, zaradi sladkorne bolezni. Na splošno so se vse intervjuvanke posluževale zdravega načina prehranjevanja, ki vsebuje čim več zelenjave in sadja, če je bilo možno iz domačega vrta. V polovici primerov so se tekom nosečnosti izogibale suhomesnatim izdelkom in alkoholu. Nekatere so se odpovedale kavi, slaščicam, energijskim pijačam, spet druge so količine le zmanjšale. Ena se je posluževala celo rib, ki jih kot pravi, sicer sploh ne uživa.

Čisto vse so poudarek dale na gibanje, in sicer, so kolesarile, tekle, se sprehajale, obiskovale jogo.

»Na začetku sem kolesarila, tekla, a mi je bilo kmalu prenaporno opraviti nujne stvari. [...] Kakšen sprehod za sprostitev misli pa seveda.« (Nika 2017, 25 let.)

Zanimiva mi je bila odločitev ene izmed respondentk, ki je pred porodom odšla na akupunkturo, kar ji je, kot pravi sama, bistveno skrajšalo čas poroda. Zanimivo pa je tudi dejstvo, da se matere

ne zavedajo, da niso nosečnosti namenile tako malo pozornosti kot mislijo, četudi so sprva menile, da so bolj ali manj poslušale samo svoje telo, so več kot očitno imele načrtovan potek nosečnosti.

Na spletu je nešteto člankov o vzgoji, skrbi za otroka, popolnem starševstvu in še bi lahko naštevale. Ob pregledu vseh možnih novic, mi je v oči padel članek, ki je bil objavljen v Dnevniku leta 2010, v katerem avtorica Maja Čepin Čander (2010) piše o mladi materi, ki si je vsako stvar v življenju planirala do potankosti, tudi po tem, ko je zanosila. Ne glede na to, da si je želela in načrtovala praktično vse, od tega, kako bo rodila, do tega, kaj je pomembno za dober otrokov razvoj, se ji je po rojstvu otroka njeno življenje praktično obrnilo na glavo. Stvari niso šle po planu, otrok ni spal, ni ga mogla dojiti, padla je v depresijo.

»Lucija, visoko izobražena, stara čez trideset let, je pred pol leta postala mama. Preden je zanosila, je imela redno službo, stanovanje in točno predstavo, kako bo živela naslednjih dvajset let. Med nosečnostjo je začela uživati izključno hrano ekološke pridelave, ker je v eni od revij za starše prebrala, da prehrana nosečnice odločilno vpliva na razvoj zarodka. Da bi se bolje pripravila na porod, se je vpisala na tečaj joge, pred spanjem pa je naglas brala otroške pravljice. Slišala je, da je to dobro za kasnejši čustveni razvoj otroka. Ideja otroka jo je obsedla do te mere, da je začela poslušati Mozarta, ker naj bi tovrstna glasba spodbujala razvoj otrokove inteligence« (Čepin Čander 2010).

Omenjeni članek sem zato predstavila tudi svojim respondentkam, saj sem želela slišati njihove komentarje in njihov pogled na dano situacijo. Po mnenju šestih respondentk je v predstavljenem primeru čutiti pretiravanje s strani matere, ker je otrok le živo bitje in ne deluje v vsakem primeru enako.

»Imela je srečo, da ni imela težav z nosečnostjo, zato si jih je naredila sama. Na razvoj otroka vpliva toliko dejavnikov, da zaradi vsega tega zblojenega kompliciranja ni nobenega zagotovila, da bo otrok popoln« (Eva 2017, 33 let).

»Ta ima celo življenje splanirano, nosečnost je zanjo še en projekt. Če kaj ne bo šlo po načrtu, pride stres. Ta ne vpliva dobro na otroka. Domnevam, da bo tudi vzgoja skrbno načrtovana« (Tina 2017, 26 let).

»Obsedenka, drugega ne morem reči. Tako osebo hitro sprevrže, zato menim, da bo tudi v prihodnosti preveč pod vplivom medijev« (Urška 2017, 36 let).

Neka mama, ki bere tak ali podoben članek, ob prvih povedih najbrž dobi slab občutek, da je premalo naredila glede skrbi in vzgoje za svojega otroka. Menim pa, da je pomembno le to, da z zdravo mero razuma, paziš nase in na prehrano, ki ni morebiti škodovala otrokovemu razvoju.

Dve intervjuvanki mlado mater iz članka razumeta in se znata postaviti v njeno kožo, ker gre za prvega otroka, vendar sta tudi mnenja, da ji pri drugem otroku to ne bo uspelo, ker bo spoznala, da ni potrebno toliko skrbi, da niso vse stvari v njenih rokah in je ogromno dejavnikov, ki vplivajo tako na rojstvo kot razvoj otroka. Nad njeno skrbjo in aktivnostmi, sta pozitivno presenečeni dve respondentki, saj verjameta, da si je s tem med nosečnostjo izboljšala svoje počutje ter pozitivno vplivala na razvoj otroka.

»Znanstveno je dokazano, da dogajanje in prehranjevanje v nosečnosti vplivata na otroka. Upam pa, da tega ni počela samo zato, ker je to prebrala v reviji« (Klementina 2017, 33 let).

4.6.2 ČAS PO ROJSTVU

Intervjuvanke so na vprašanje o uresničitvi pričakovanj, ki so jih imele pred rojstvom in realizacijo, odgovarjale različno. Tri so izpostavile, da je bilo lepše kot so pričakovale, prevladovala so čustva, kljub temu, da je bilo od začetka naporno. Presegle so svoja pričakovanja s tem, da so zmogle vse obvladovati. Bile so nepopisno srečne, da so postale mame in poudarile, da ni tako hudo kot nekateri pravijo, samo prepustiti se je potrebno toku in uživati v vlogi matere. Stvari, ki bi jih spreminjale so predvsem: večja samozavest pri odločitvah, da bi se večkrat postavile zase in stvari poenostavile. Imele so previsoka pričakovanja, npr. tudi glede tega, da bo otrok spal več kot le pol ure skupaj in ne bo noči zamenjal za dan.

»Včasih sva se s partnerjem spraševala, če bi se odločila za otroka, če bi vedela, da bova dobila otroka, ki ne spi.« Klementina (2017, 33 let.)

Najbolje se je, po mnenju dveh intervjuvank, prepustiti in se prilagajati glede na dane situacije, zato si tudi nista postavljali visokih pričakovanj in sta lažje potem speljali, tako rojstvo, kot samo skrb za otroka.

Prvi teden po rojstvu je bilo za šest intervjuvank naporno, vendar nepopisno lepo, s hvaležnostjo so sprejele materinsko vlogo.

»Prvih nekaj mesec sem se počutila kot bi bila v nebesih« (Urška 2017, 36 let).

»Glede čustev lahko rečem le, da sem imela vsak dan raje otroka« (Mojca 2017, 25 let).

V življenju je prišlo do velike spremembe, nekatere so potrebovale nekaj dni, da so dojele, da so sprejele novo vlogo. Spremenil se jim je bioritem, bile so utrujene, postale so multifunkcionalne, v veliko oporo pa so jim bili tudi partnerji, babice, ki so jih obiskovale na domu, starši ali tašče oz. tasti. Klementina (2017, 33 let) živi oddaljena od svojih in partnerjevih sorodnikov, zato je zlasti po prvem tednu, ko je partner odšel v službo, otrok pa ni več spal, imela željo po pomoči s strani staršev ali znancev. Zgodilo se ji namreč tudi, da je nekajkrat zaradi utrujenosti ponoči padla po tleh.

Rojstvo je prineslo nove odgovornosti, prilagajanja, ki so mu bile nekatere kos, spet druge ne. Eva (2017, 33 let) in Špela (2017, 23 let) sta tako imeli poporodno depresijo, prva zaradi prezgodnjega rojstva hčerke, druga pa, ker na vlogo matere še ni bila pripravljena.

»Vse se je obrnilo na glavo. Rodila sem tri mesece pred rokom, hčerkica je bila na intenzivnem oddelku, bila sem psihično na tleh,« (Eva 2017, 33 let).

»Nosečnost ni bila sicer pričakovana, otrok si nikoli nisem želela, /.../ tako da sem imela poporodno depresijo« (Špela 2017, 23 let).

Lucijo (2017, 35 let) pa je najbolj skrbelo to, da otroka ne bo mogla dojiti, saj sta s tem imeli težave tako njena mama kot babica, na koncu pa se je vse dobro izteklo in sina je lahko dojila. Kljub začetniškim težavam, so kasneje vse materinstvo sprejele s hvaležnostjo.

Starši so tako vso svojo energijo vlagali v otroka in njegovo zadovoljstvo, začetek je bil naporen, a so se nove vloge precej hitro navadili. Razvoj otroka v prvem tednu po rojstvu so, v večini, primerov spremljali skupaj z babico, ki jih je obiskovala, kasneje pa v posvetovalnici. Samo Petra (2017, 31 let) je omenila, da so si tudi beležili razvoj otroka v prvem tednu in ga fotografirali, Eva (2017, 33 let) pa je povedala, da je, potem, ko ni bila več psihično na tleh, in ko se je stanje hčerke normaliziralo, budno spremljala njen razvoj ter se veselila vsake spodbudne besede.

Smo v dobi, ko ni dogodka, ki ga praktično ne bi fotografirali in delili s svetom, predvsem na socialnih omrežjih. V zadnjih letih je tako postala modna muha tudi profesionalno fotografiranje otroka, zato sem matere povprašala, kakšno mnenje imajo glede profesionalnega fotografiranja in oblačenja otrok v kostume ter, če so mogoče v njihovi družini fotografirali katerega od svojih otrok. Polovica respondentk mi je odgovorila, da nikoli niso pomislile na to,

da bi otroka fotografirale profesionalno, kaj šele v živalskih kostumih. Njihova mnenja glede tega, zakaj se ne bi odločile za profesionalno fotografiranje, so bila različna, od tega, da gre zgolj za dober marketing, da je fotografiranje le želja staršev, da se potem lahko bahajo na spletnih omrežjih, otrok se jim zdi na tak način zlorabljen. Matere so sicer svoje otroke fotografirale, ali z lastnim fotoaparatom ali mobilnim telefonom, največkrat pri vsakdanjih dejavnosti in v navadnih oblačilih. Eden izmed razlogov, zakaj se starši ne odločajo za profesionalno fotografiranje pa so tudi omejene finance.

»Čas po rojstvu otroka se začne odvijati z veliko večjo hitrostjo kot prej. Tisti, ki jim uspe vsak mesec iti še na slikanje, bravo! /.../ Poleg tega pa so tu še finance. Če hočeš otroka slikati vsak mesec profesionalno, moraš imeti tudi dovolj denarja« (Tina 2017, 26 let).

Štiri respondentke so na profesionalno fotografiranje sicer pomislile, vendar se zanj niso še odločile, predvsem zaradi časovne in finančne stiske. Tudi, če se bodo kdaj v prihodnosti odločile za profesionalno fotografiranje, otrok ne bodo oblačile v živalske kostume. Večji del slik imajo posnetih z mobilnim telefonom ali lastnim fotoaparatom.

»To ne, ker se mi ne zdi, da to ne sovпада z otrokovimi potrebami. Je le želja staršev, da potem to objavijo na socialnih omrežjih« (Petra 2017, 31 let).

Zgolj Ana (2017, 41 let) je dejala: »Ja smo se slikali, in sicer že v nosečnosti in potem sina en teden po rojstvu. Ni mi žal, ker bo večer spomin. Zgolj za spomin, nisem pristaš objavljanja na spletnih omrežjih.« Slike so bile posnete v naravi, brez kakršnihkoli kostumov.

4.6.3 OBDOBJE ODRAŠČANJA

Vprašanje o tem, če na katero stvar niso bili pripravljene oz. jih je le-ta presenetila, jih je večina odgovorila, da jih je neka stvar presenetila v pozitivnem smislu. Stvari so se v večini primerov precej hitro odvijale, Mojca (2017, 25 let) je presenetilo predvsem to, da je »otrok dejansko pri mesecu in pol prespal celo noč, 12 ur skupaj in še danes je tako. Posluževala sem se stavka, ne kompliciraj in vse bo okej.« Lucija (2017, 35 let) je bila navdušena nad tem, da je sin že zgodaj začel govoriti in oblikovati stavke, kar ni značilno za fantke. Nad vztrajnostjo in neubogljivo stjo otroka je bila presenečena Eva (2017, 33 let), saj kot je sama dejala, nikoli pred tem ni imela težav z disciplino, ko je še delala v vrtcu. Vse ostale niso izpostavile, da bi se soočile s kakšnimi posebnostmi. Tekom vzgoje so se seveda srečevale z novostmi.

»Na vse tako ne moreš biti pripravljen. V primeru vprašanja sem se obrnila na taščo ali pobrskala po spletu – članke, družabna omrežja« Špela (2017, 23 let).

V še ne poznanih situacijah so se posluževale predvsem lastnih občutkov, posvetovale so se s partnerjem ali za nasvet povprašale svoje mame, tašče, sestre, prijateljice, znanke, ki so jih spoznale tekom nosečnosti. Še vedno so prebirale članek na spletu, brale knjige o vzgoji, Tina (2017, 26 let) in Nika (2017, 25 let), pa sta informacije iskali tudi v skupinah na socialnih omrežjih kot je npr. Facebook, zlasti v primeru, ko je šlo za bolezensko stanje.

Navadno morajo starši po enem letu ali še prej poiskati varstvo za svojega otroka, zato me je zanimalo, za kakšno obliko varstva so se odločile oz. ali zaradi otroka morda ostale doma. Večina intervjuvank je povedala, da je oz. bo otroka po tem, ko bo/je odšla nazaj v službo, vpisala v vrtec. Tudi tiste, ki se sprva niso odločile za varstvo otroka v vrtcu, ker so jih pazili ali starši ali pa tašče in tati, so svoje otroke dale v vrtec, najkasneje s tretjim letom. Dve intervjuvanki pa sta trenutno brezposelni, zato za enkrat njuna otroka ostajata doma.

»Po izteku porodniške me ne čaka služba. Vlogo za vrtec sem dala, tako da, če bom dobila službo, gre v vrtec, če ne, se bom pa vsaj malo manj sekirala, da nimam službe, ker bom kakovostno preživljala čas z malčico« Nika (2017, 25 let).

Sicer še nimamo enega leta, vendar vseeno vemo, da jeseni ne bomo sprejeti v vrtec, tako da počasi iščemo rešitev. Ker nimam službe, ostaja možnost, da bom ostala doma z otrokom, še vedno pa tehtamo možnost zasebnega vrtca« Tina (2017, 26 let).

Petra (2017, 31 let) pa je do sedaj vse tri otroke pustila v varstvu pri svojih starših. Tudi glede na status, ki ga je imela po prvem in drugem otroku, ni veliko oklevala.

»Srečo sem imela, da so ostali v domačem varstvu, pri mojih starših. Pri prvem sem zaključevala študij in zraven delala preko študentskega servisa, pri drugem sem morala po končani porodniški dokončati pripravništvo, pri tretjem pa oditi v službo, ampak za skrajšan delovni čas« Petra (2017, 31 let)

Ostali dve sta otroka oddali v varstvo z odhodom v službo.

»Zaradi odhoda v službo sva morala poiskati varstvo. Če bi imela koga, ki bi jo čuval, bi jo dala v vrtec kasneje« Klementina (2017, 33 let).

Ostale intervjuvanke so ali bodo otroka oddale najkasneje, ko dopolni dve leti. Razlogi so različni, od tega, da koristijo še status študenta, brezposelnosti, čakajo na sprejem v vrtec, do tega, da je za nekaj časa oče prevzel varstvo.

Odločitev o tem, kam oz. komu dati otroka v varstvo, za večji del staršev ni lahka. »Vedela sem, da otroku ne bo nič manjkalo, vendar je bila ločitev težka predvsem zame« (Urška 2017, 36 let). Zato me je zanimalo, kako so odločitev sprejeli ostali starši. Le nekatere brez težav zaupajo varstvo svojim staršem, starim staršem, sestram ali bratom, spet druge ne: »[...] Do približno devetih mesecev mi je bilo težko pustiti otroka ...« (Mojca 2017, 25 let.) Ana (2017, 41 let) pa recimo ni imela dobrih izkušenj z domačim varstvom prvega otroka, varstvo sta prevzela starša, zaradi prevelike popustljivosti, se je nato odločila, da gre »drugi otrok v vrtec takoj, ko bo sprejet« (Ana 2017, 41 let).

Nika (2017, 25 let) meni, da partnerjevi starši trenutno temu ne bi bili kos: »Mogoče ko bo malo večja ...« Tina (2017, 26 let) pa ima svoje in partnerjeve starše še zaposlene, zato bo, ko dobi službo, vpisala otroka v vrtec »da se otrok navadi družbe in reda.«

Lucija (2017, 35 let) je brez težav zaupala sina tašči in tastu »saj ju obožuje in sta ga že prej večkrat pazila.« In na drugi strani matere, ki bi z veseljem prepustile varstvo svojim staršem ali starim staršem, nimajo te možnosti. Pri Klementini (2017, 33 let), zaradi oddaljenosti svojih in partnerjevih staršev, to ni bilo mogoče. S partnerjem sta se namreč po rojstvo otroka preselila v Avstrijo, razlog je bila služba. Zato odločitev, da bosta otroka vpisala v vrtec po enem letu, ni bila lahka: »Ker tu navadno odidejo mame nazaj v službo šele po dveh ali treh letih in je bila naša edina tako majhna v skupini, še niti hodila ni.«

Ker se vedno večjo pozornost namenja otrokom in njihovi vzgoji, je odločitev, v kateri vrtec vpisati otroka, navadno skrbno načrtovana. Ker pa so intervjuvanke, ki so bile vključene v raziskavo, prihajale iz bolj ruralnega okolja, niso imele velike izbire, najpogosteje so izbrale vrtec, ki je najbližji. Drugi dejavniki, ki so še vplivali na izbiro vrtca so bili:

»... da bo hodil tja, kamor bo šel potem v šolo /.../ Nismo se mogli vpisati ravno v to enoto zraven šole, ker imajo premajhno skupino, zato sedaj hodi v bolj oddaljeno enoto. Smo pa sedaj dobili mesto za naslednje leto« Lucija (2017, 35 let).

»... in velikost vrtca, čim manjši je vrtec, s čim manjšimi skupinami.« Ana (2017, 41 let.)

»Če bi lahko izbirala, bi gledala na okolje, da so čim več v naravi, prijaznost vzgojiteljic in prehrano.« Tina (2017, 26 let.)

Poudarile so tudi, da so pomembne izkušnje, ki so jih imele znanke, prijateljice ali sestre: *»Svojega otroka sem dala tja, kjer sem poznala vzgojiteljici /.../ ker je bil od sestre otrok tudi že tam« Špela (2017, 23 let).* Medtem ko se je Klementina (2017, 33 let) odločila za *»vrtec, ki je imel za silo obratovalne čase,«* da sta lahko s partnerjem uskladila službene obveznosti.

Poleg vzgoje se vedno več staršev zaveda, da je pomembna tudi vključenost v socialne mreže. Vse pogosteje so tako otroci že v predšolskem obdobju vključeni v razne športne aktivnosti, krožke, delavnice ipd., zato sem matere povprašala, če so svoje otroke že vključile v katere izmed dejavnosti oz. če le-to načrtujejo v prihodnje. Večina mater otrok še ni vključila v kakršnekoli dejavnosti, vključile jih bodo z vstopom v šolo oz. vrtec, odvisno od zanimanja otroka za dejavnosti. Za enkrat sta samo dve intervjuvanki vključili otroka k plesnim vajam, ki jih organizira vrtec. O dodatnih dejavnostih za enkrat ne razmišljata in ena izmed njiju pravi: *»Bom se še sproti odločila, ampak med šolo. Vključila bi ga v plavalne vsebine« Špela (2017, 23 let).*

Večina mater se bo prilagodila, glede na dane možnosti v lokalnem območju, in glede na željo svojega otroka. Dve intervjuvanki opisujeta veselje do glasbe.

»Trenutno zelo uživa v glasbi in igranju na različne inštrumente, če se bo to ohranilo v prihodnje in bo želela igrati kakšen inštrument, se bova potrudila, da ji to omogočiva« Klementina (2017, 33 let).

»Mogoče ga bomo vpisali kam v zvezi z glasbo ali petjem, ker zelo rad posluša glasbo in poje. Če bo pokazal željo, ga bomo vpisali, drugače pa ne« Lucija (2017, 35 let).

Ana (2017, 41 let) otroka še ni vključila v dejavnosti, načrtuje pa *»eno gibalno dejavnost pred vstopom v šolo.«* Zanimiv mi je bil odgovor Petre (2017, 36 let), ki sicer ni pristaš vključevanja otrok v razne dejavnosti že pred vstopom v šolo, izjemoma dopušča *»vključitev v športne dejavnosti in predšolski verouk,«* sicer pa svojih treh otrok tudi v te dejavnosti še ni vključila.

Spremembe, ki jih je v družinsko življenje, po drugi svetovni vojni, prineslo zaposlovanje žensk, je v osnovi prineslo večjo enakopravnost med spoloma. Ženske so tiste, ki pridobijo več pravic, kar se tiče družinskega življenja in vzgoje otrok, pa na žalost še vedno prevzemajo večino nalog. Slednje so potrdile tudi matere, ki sem jih intervjuvala. Večina mater, kar osem

od desetih, prevzema večjo vlogo pri vzgoji otrok. Sicer so želje nekaterih jasne: *»Bi si želela, da bi si skrb in vzgojo bolj delila z očetom,«* pravi Klementina (2017, 33 let). Razlog je predvsem v tem, ker otroci, še vedno največ časa preživijo z materami, saj so očetje v času porodniškega dopusta večinoma odsotni zaradi dela, situacija pa se bistveno ne spremeni po odhodu mater v službo, one so še vedno tiste, ki največkrat igrajo glavno vlogo pri vzgoji.

»Živimo na kmetiji, partner ima veliko raznoraznega dela, kjer otrok ne more biti zraven, poleg tega pa mož hodi še v službo. /.../ Tako na koncu ostane zelo malo skupnega časa« (Špela 2017, 23 let).

Vse pa so prepričane, da morata biti pri vzgoji otrok prisotna oba, zato ostale ostajajo optimistične, da se bo situacija spremenila z odhodom v službo.

»Seveda pa se bo kasneje to lahko spremenilo« (Tina 2017, 26 let).

»... potem pa upam, da se bo bolj izenačilo« (Nika 2017, 25 let).

»... se pa o vse pogovoriva in poskušava priti do enakih zaključkov« (Mojca 2017, 25 let).

Urška (2017, 36 let) in Lucija (2017, 35 let) se zavedata, da je pomembna vključenost obeh staršev v vzgojo otroka, zato se tega aktivno poslužujeta.

»Kot mama vzgajam po mamino, oče po očetovsko, oba sva pomembna. Vzgajava sproti in imava podobna stališča. Se pa otroka največ naučita iz tega, da opazujeta naju. Po možnosti ju vključujeva v delo na kmetiji in kuhinji. Večino časa preživimo izven hiše. Za naju je pomembno, da je otrok čim manj pri televizorju in računalniku« (Urška 2017, 36 let).

»... poskušava se tudi sproti dogovarjati, kaj bi bilo boljše narediti, da potem oba veva in vztrajava pri isti stvari« (Lucija 2017, 35 let).

V nadaljevanju sem jim predstavila primer zaščitniških staršev, ki nad željo svojega sina, da skupaj s svojimi vrstniki v vrtcu prespi, nista bila navdušena. Povprašala sem jih kakšno mnenje imajo, in kako bi sami odreagirali v dani situaciji.

»Miha bo letos dopolnil 5 let, obiskuje vrtec v bližnjem kraju že od svojega 2. leta starosti, saj sta njegova starša oba zaposlena. Najprej sta Miha pazila stara starša, nato pa sta ga starša, z drugim letom starosti, vpisala v vrtec. Miha sicer rad obiskuje vrtec,

dobro se razume s svojimi vrstniki, rad pa je tudi pri svojih starih starših. Pred kratkim je iz vrtca prinesel obvestilo, in sicer naj bi skupaj z vrtcem odšli prenočit v eno od bližnjih koč. S tem pa se morajo seveda strinjati starši. Miha je bil nad idejo, ki jo je predstavila vzgojiteljica neizmerno navdušen, navdušena pa nista bila starša.«

Čisto vse respondentke bi svojemu otroku dovolile, da noč preživi v eni izmed bližnjih koč. Nekatere je sicer najprej prevzel dvom, kako bi vse skupaj potekalo, sploh morebitno obveščanje, če bi bilo karkoli narobe.

»Bi se pa poskusila dogovoriti z vzgojitelji, da me lahko pokličejo, da pridem po otroka, v primeru, da bi ga bilo strah ...« (Lucija 2017, 35 let.)

»... če bi na začetku bilo za eno noč in nedaleč stran, potem naj gre. Če bo kej narobe, me bodo tako poklicali« (Špela 2017, 23 let).

Nika (2017, 25 let) verjame, da je otrokovim staršem tesno pri srcu in da bo tudi njej, če bo kdaj postavljena v tako situacijo. *»Moraš pa ga pustiti tudi od sebe, zaradi otroka, prej kot se navadiš, bolje je« (Nika 2017, 25 let).*

Sicer so bile matere nad idejo o prenočitvi v koči navdušene, in da, če ima otrok željo, mu jo moraš omogočiti, saj bo zanj edinstvena izkušnja, v primeru, da ne želi, pa ga ne smeš siliti. Tina (2017, 26 let) zato meni, da če je zadeva v organizaciji vrtca, in če si otrok tega želi, staršev ne bi smelo skrbeti. Starša sta očitno premalo zaupljiva. Za otroka so koristne take dogodivščine *»naučiti se mora čim več situacij iz življenja ...« (Tina 2017, 26 let).*

»Tako bi podpisala izjavo, da lahko prespi. Tudi, če Miha ne bi hotel, bi ga nekako pregovorila. Zdi se mi tudi pomembno druženje z vrstniki in da lahko kakšno ušpičijo« (Mojca 2017, 25 let).

Tudi Petra (2017, 31 let) je mnenja, da so otroci navdušeni nad vrtci v naravi, ne razume pa Mihovih staršev *»v tem primeru gre za frustracije staršev, starši ne smemo izvajati frustracije nad otroki« (Petra 2017, 31 let).*

Drug primer zgodbe pa je bil konflikt med otroki, ki so se igrali na bližnji ulici, pri katerem posredujejo starši.

»Otroci različnih starosti se igrajo na ulici. Nakar pride do konflikta, in sicer med Markom in Špelo. Do konflikta je prišlo, ker se nista strinjala s pravili igre med dvema

ognjema, češ da je skupina, kjer je bil Mark, neupravičeno zmagala, ker naj bi, po domače rečeno, goljufali. Avtoritarnost Špele je prevladala, Mark se seveda s tem ni strinjal, ni pa upal veliko ugovarjati. Le-ta je nato po prihodu domov obrazložil staršem, da je prišlo do konflikta med igro. Njegova starša sta precej burno odreagirala, češ da ni pravilno, da so bili obtoženi goljufanja, saj naj le-tega ne bi bilo. Naslednji dan po prihodu iz šole je Markov oče pred hišo čakal sosedovo Špelo, dejal ji je, da nima pravice, da se verbalno spravlja na njegovega sina in ga obtožuje goljufanja.«

Matere so bile mnenja, da morajo take in podobne situacije otroci reševati med sabo. Posredovale bi edino v primeru, da bi šlo za fizično nasilje. S posredovanjem *»starši včasih potem te prepire samo okrepijo, otroci pa vmes že pozabijo na to in se pobotajo«* (Lucija 2017, 35 let).

»... če bi bilo res hudo, da bi se lahko sami zmenili. Odvisno je od starosti otrok. /.../ Menim, da bi bilo potrebno povedati učiteljici ter, da se z obema otrokoma pogovori, kaj, kako in zakaj se je zgodilo, kar se je zgodilo, ter kaj bi bilo potrebno storiti, da do česa takšnega ne bi več prišlo« (Špela 2017, 23 let).

V tem primeru, bi se moral oče pogovoriti z Markom, ne s Špelo *»in ga naučiti postaviti se za svoj prav. Naučiti se mora odreagirati v življenju sam. /.../ Starši smo za to, da otroke učimo, kako se spopadati z različnimi situacijami«* (Tina 2017, 26 let). *»Ta starša sta mi pa 'mimo',«* pravi Nika (2017, 25 let), prevelik nadzor nad otrokom ni dober, kakor tudi vpletanje staršev v situacije, ko starši niti niso bili prisotni.

4.7 DISKUSIJA

Starševstvo se je skozi čas močno spremenilo, prineslo je dobre in slabe stvari, ki pa se bodo zagotovo odražale predvsem v daljšem časovnem obdobju. Namen mojega empiričnega dela je bil, da raziščem fenomen otrokocentričnosti oz. protektivnega otroštva. Respondetke, ki so sodelovale v raziskavi, so tako odgovarjale na vprašanja o tem, kako so potekale priprave na rojstvo, kako so se soočile z rojstvom, in od kje so pridobivale informacije.

V dobi informacijske tehnologije in množičnih medijev, so starši obsuti z informacijami, hkrati pa so jim le-te vedno na dosegu roke. Načini, s katerimi so intervjuvanke nabirale informacije pred rojstvom, niso bili v obliki branja forumov, temveč so se posluževale branja strokovnih revij, knjig, posluževale so se nasvetov prijateljic, znancev ali staršev, omenile pa so tudi Facebook skupine, ki so namenjene mladim staršem. Vidno je torej, da njihove mame in babice niso bile glavni vir informacij, niti glede informacij o rojstvu, niti o vzgoji, nanje so se v večini primerov obrnile nazadnje. Z leti se vedno bolj izgublja medgeneracijski vpliv, kar so potrdile tako intervjuvanke kot analiza teorije. Na raziskovalno vprašanje o tem, zakaj se izgublja generacijskih vpliv, bi tako lahko odgovorili, da je poglobitni razlog informacijska tehnologija, ki nam omogoča prosti dostop do strokovnih knjig, revij, člankov na spletu ipd. Informacijska tehnologija je postala del našega vsakdanjika, s katero smo neločljivo povezani, premalokrat poslušamo sebe in svojo intuicijo, utemo za reševanje težav in iskanje, pa iščemo na spletu.

Kljub temu, da dandanes starši že pred samim rojstvom skrbno načrtujejo potek nosečnosti, način prehranjevanja, gibanja ipd., večina intervjuvank ni imela visokih pričakovanj ali načrtov. Prepustile so se toku, razen seveda tistih, ki so bile, zaradi zdravstvenih težav, primorane v večjo pazljivost. Posledično so komentirale predstavljeno vinjeto oz. zgodbo o materi, ki je skrbno in do vseh potankosti načrtovala nosečnost, porod in vzgojo, da je mlada mama pretiravala že v obdobju pred rojstvom otroka, kar ji bo tudi na dolgi rok oteževalno življenje, če ne bo poslušala sebe, ampak, kar je napisano na spletu, v revijah in priročnikih.

Po rojstvu otroka so respondentke z navdušenjem sprejele vlogo matere, sicer je bilo od začetka naporno, vendar so nato zadevo izpeljale in se veselile vsakega nadaljnjega dne. Za večino je bil to nepopisen dogodek, prevladovanje čustev in veselja, da so postale matere. Edino stvar, ki bi jo spreminjale je to, da bi imele večjo samozavest. Tudi nadaljnji tedni so potekali mirno, čeprav so čez noč prevzele vlogo matere, niso veliko spale in postale multifunkcionalne. V pomoč so jim bili v večini partnerji, babice, ki so jih obiskovale na domu, ali njihovi starši, tasti in tašče.

Prihajamo v dobo, kjer radi delimo vesele dogodke s svojimi prijatelji na socialnih omrežjih ali pa se fotografiramo in slike obesimo v domačem domu. Modna muha postaja profesionalno fotografiranje otrok, že pri porodu, po edem tednu in potem vsak mesec do dopolnjenega otrokovega enega leta. Polovica intervjuvank ni nikoli pomislila, da bi se odločila za tak način beleženja rojstva otroka, tiste, ki so, so jih omejevale finance. Starši večino slik še vedno naredijo z domačim fotoaparatom ali mobilnim telefonom, pri otrokovih vsakdanjih aktivnostih. Nekatere so bile mnenja, da je oblačenje otrok v kostume, uspavanje in fotografiranje moralno sporno, in da je namenjeno zgolj bahanju staršev na spletnih omrežjih, ne pa za lasten spomin.

Sledilo je obdobje odraščanja, kjer so kot vir informacij, v večjem delu, nastopile njihove mame ali babice, še vedno pa so bile znanke, ki so jih spoznale tekom nosečnosti, splet in nasveti strokovnjakov, v večini primerov, njihov prvi odgovor. S časom so se začele zavedati, da morajo poslušati tudi same sebe, ker bodo tako največ naredile zase in svojega otroka.

Varstvo otrok matere najraje prepuščajo pedagoškim delavcem, največ jih namreč otroka vpiše v vrtec najkasneje do drugega leta, nobena pa ni razmišljala o varuški. Samo ena intervjuvanka je in bo še nadalje svoje otroke pustila v varstvu pri starših, ostale intervjuvanke pa, ali ne zaupajo ali pa so njihovi oz. partnerjevi starši še zaposleni in to ni mogoče. Ker pa respondentke prihajajo večinoma iz ruralnega območja, niso imele velike izbire glede vrtca, najpogosteje so tako izbrale najbližjega. Enako je bilo pri vključevanju v socialne mreže oz. vključevanju v športne aktivnosti, delavnice ipd. Intervjuvanke so tako izbrale le med dejavnostmi, ki so bile ponujene v njihovi okolici, tiste, ki se za enkrat še niso odločile za vpis v dodatne dejavnosti, le-to načrtujejo z vstopom v šolo. Območje iz katerega respondentke v večini primerov prihajajo – ruralno območje, je predstavljalo tudi omejitev za raziskavo, saj bi mogoče ob večjem številu respondentk, ki bi prihajale iz mestnega okolja, lažje definirali vzorec, ki se ga poslužujejo starši pri izbiri vrtca in dodatnih dejavnosti.

Zaposlovanje žensk je prineslo večjo enakopravnost med spoloma, kar naj bi se odražalo tudi pri vzgoji in skrbi za družinska opravila. Tako intervjuvanke kot pregled literature, pa nakazuje, da temu ni tako. Večina jih namreč še vedno prevzema večji del vzgojnih in skrbstvenih nalog vezanih na otroka. Izrazile so željo po večji alokaciji družinskega in skrbstvenega dela, kot glavni razlog, zakaj so one še vedno tiste, ki prevzemajo večji del nalog, pa navajajo porodniški dopust, ki jim omogoča, da več časa preživijo z otrokom. Menim pa, da razlog ni porodniški

dopust, ampak razmišljanje ljudi, ki še vedno izhaja iz obdobja, ko je mati prevzela skrbstveno vlogo v družini, kar potrjuje tudi strokovna literatura.

Vinjeti, ki sem ju predstavila na koncu, sem črpala iz lastnih izkušenj. Podala sem primer zaščitniških staršev, ki pretirano skrbijo za svoje otroke. Pri prvem, starša sina nista bila navdušena nad prenočitvijo v eni izmed bližnjih koč, kar pokaže na pretiran starševski nadzor in protektivno otroštvo. Presenetljivo bi prav vse respondentke svojim otrokom dovolile prenočitev v koči, edini dvom, ki se je porajal je bil, kako bi potekalo obveščanje o tem, če je vse v redu. Matere so na tak način pokazale, da zaupajo svojim otrokom, po drugi strani pa imajo še vedno nek dvom oz. strah, da bi bilo karkoli narobe.

Pri drugem primeru je prišlo do konflikta na ulici, med vrstniki, ki so se sprli. Posredoval je oče enega izmed udeleženi, kar pa po mnenju vseh intervjuvank ne bi bilo potrebno, saj morajo take spore reševati otroci med sabo, otrok se mora postaviti sam zase.

Po pregledu literature in opravljeni raziskavi, tako lahko odgovorim še na drugi raziskovalni vprašanji. Nanašata se na razloge za pojav otrokocentričnosti ter prednosti in pomanjkljivosti le-tega. Otrokocentričnost se je pojavila predvsem zaradi zvišanja življenjskega standarda, skrajšanja delovnega časa, razvoja socialne države in znižanja stopnje rodnosti (Rener v Mihelj 2002). Poleg tega je na otrokocentričnost vplivala tudi informacijska družba, ki je s prostim dostopom do informacij, tako strokovnjakov kot laikov, posegla v skrbstvene in vzgojne načine. Otrok postane načrtovan, nobena stvar več ni naključna. In čeprav so starši navadno mnenja, da otroku ne posvečajo velike pozornosti, temu ni tako.

Ker navadno vsaka stvar prinese negativne in pozitivne stvari, je tako tudi pri otrokocentričnosti. Negativna stran je, kot že sam izraz otrokocentričnost pove, da je otrok v središču pozornosti. Na dolgi rok namreč s tem, ko pretirano skrbimo za otroka, ko je pod nenehnim nadzorom, negativno vplivamo nanj. Otrok se s tem ne navadi samostojnosti, podaljšuje se mladost, staršem pa obdobje odgovornosti in obremenitve. Pozitivna stvar pri tem pojavu pa je, da smo prešli iz obdobja, kjer so bili otroci obravnavani zgolj kot delovna sila, v obdobje, kjer so obravnavani kot individuumi. Obdobje, kjer starši, tudi na račun nižje stopnje rodnosti, več časa namenijo otoku, mu prisluhnejo in pomagajo.

Glede na manjše število intervjuvank ne moremo rezultate posplošiti na splošno raven mater, kaj šele vseh staršev, kar je omejitev opravljene raziskave. Glede na starost intervjuvank, nisem

zaznala razlik v razmišljanju in oblikovanju vzgojnih ukrepov, tako da se mi primerjava med mlajšimi in starejšimi ni zdela smiselna.

V večini primerov najdemo povezanost med rezultati kvalitativne raziskave in prebrano literaturo, kot je npr. generacijski vpliv, neenaka razporeditev družinskih opravil, višja stopnja vključenosti mater v vzgojo in nego otrok. Nepovezanost pa najdemo pri izbiri vrtca in dodatnih dejavnostih za otroka, saj zaradi omejitve raziskave, ker večina intervjuvank prihaja iz ruralnega območja, starši nimajo velike izbire. Če bi intervjuvanke prihajale iz večinoma mestnega okolja, bi bilo pričakovati težko odločitev o tem, kam otroka vpisati v vrtec. Pogoji, ki so navadno odločilni pri izbiri vrtca so: dovolj varno in primerno okolje, ustrezno usposobljeno pedagoško osebje in izbor dodatnih dejavnosti, ki bi jih otrok lahko obiskoval.

5 ZAKLJUČEK

Vzgojne in družinske oblike so se skozi čas preoblikovale. Prešli smo iz patriarhalne skupnosti in neenakopravnosti med spoloma, v postmoderne čas in večjo stopnjo enakopravnosti, kjer pride do sprememb na področju izobraževanja in zaposlovanja žensk. Slednje se je potem odražalo tudi pri partnerskem in družinskem življenju. Otroci postanejo ranljiva bitja in ne le delovna sila, starši jim morajo omogočiti čim bolj optimalne pogoje za razvoj, skrbeti za njihovo blaginjo ter upoštevati vzajemno spoštovanje. Pojavijo se različni modeli vzgoje, od avtoritarnega, permissivnega, avtoritativnega, do demokratičnega. V ospredju prednjačijo vzgojni ukrepi, kjer je otrok center vsega.

Če je v obdobju moderne imela ženska aktivno emotivno funkcijo, naj bi slednjo, v drugi polovici 20. stoletja, prevzel tudi moški. Moški so se resda začeli bolj vključevati v vzgojo otrok, vendar je ta minimalna, vključujejo se predvsem pri igri z otroki. Tudi raziskava je pokazala, da intervjuvanke v večji meri prevzemajo glavno vlogo pri skrbstvenih in gospodinjskih opravilih, z željo po večji vključenosti moških, pa bi bile na tak način razbremenjene. Z nizko stopnjo vključenosti moških v družinsko življenje se ne ukvarjajo le feministke, temveč tudi socialne in družinske politike. Še vedno je torej zaznati neenako delitev dela med spoloma, saj se držimo stila še iz časa moderne družine. Tako se tudi zelo malo očetov odloči, da bi koristilo porodniški dopust namesto mater.

Dobimo nove oblike starševstva, saj otrok postane skrbno načrtovan projekt. Starši si postavijo prevelika pričakovanja, svoje neizživete želje in sanje pa želijo premakniti na otroka, kar velikokrat povzroči otrokovo preobremenjenost. Če smo bili prej v obdobju spontanosti, prehajamo v skrbno načrtovano obdobje, kjer nobena stvar ni naključna. Posledično izgublja mo medgeneracijski vpliv, kar je pokazala tudi analiza raziskave, saj nam doba informacijske tehnologije omogoča nenehen dostop do informacij. Na ta način postanemo odvisni od strokovnih nasvetov, poraja se strah, da ob neupoštevanju nasvetov, škodimo otroku. Marsikdo se ravno zaradi tega potem odloči za življenje brez otroka.

Velik vpliv na odlašanje starševstva ima tudi zaposlovanje žensk in neenaka razporeditev družinskega dela. Ženska se mora tako odločiti za kariero in se odpovedati družini, ali za družino in se odpovedati karieri.

Otrokocentričnost tako prinese vedno večja pričakovanja, zahteve, ki jih vsi starši niso ali ne morejo izpeljati. S tem se manjša število otrok, tisti, ki so, pa so toliko bolj cenjeni, več se vlaga

vanje, starševstvo pa postaja zahtevnejše. Družine niso več tako velike, kar staršem omogoča več pozornosti, ki jo lahko namenijo otroku, viša se standard – več financ, več materialnih sredstev namenjenih otroku, oblikuje pa se tudi socialna država, od katere starši prejemajo denarna nadomestila za otroka. Vse to še toliko bolj omogoča širjenje protektivnega otroštva.

6 LITERATURA

1. Ana. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 16. junij.
2. Ariès, Philippe. 1991. *Otrok in družinsko življenje v starem režimu*. Ljubljana: ŠKUC: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
3. Baumrind, Diana. 2003. *Effects of authoritative parental control on child behavior*. Berkely: University of California.
4. Čepin Čander, Maja. 2010. Iz Objektiva: Starši v pehanju za popolnim, uspešnim in srečnim otrokom. *Dnevnik*, 9. oktober. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042393985/v-objektivu/1042393985> (31. maj 2017)
5. Eva. 2017. Intervju z avtorico. Sovodenj, 11. junij.
6. Gittins, Diana. 1994. *The family in question: changing households and familiar ideologies*. Basingstoke: MacMilan.
7. Klementina. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 16. junij.
8. Kroflič, Robi. 2013. Krepitev odgovornosti v šolski skupnosti med konceptoma državljske in moralne vzgoje. *Sodobna pedagogika* 2(64): 12–30
9. Kuhar, Metka in Mirjana Ule. 2003. *Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Kuhar, Metka. 2015. Demokratično starševanje: Preseganje dualnosti avtoritarna – permisivna vzgoja. *Vzgoja in izobraževanje* LXVI (4–5): 32–38.
11. Lucija. 2017. Intervju z avtorico. Skype, 19. junij.
12. Mesec, Blaž. 2009. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
13. Mihelj, Vlado. 2002. *Mladina 2000: slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.
14. Mojca. 2017. Intervju z avtorico. Cerčno, 10. junij.
15. Nika. 2017. Intervju z avtorico. Idrija, 17. junij.
16. Petra. 2017. Intervju z avtorico. Cerčno, 17. junij.
17. Špela. 2017. Intervju z avtorico. Skype, 9. junij.
18. Švab, Alenka. 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
19. Tina. Intervju z avtorico. Škofja Loka, 13. junij.
20. Urška. 2017. Intervju z avtorico. Cerčno, 10. junij.

PRILOGA A: INTERVJU

SOCIOLOŠKI VIDIKI OTROKOCENTRIČNOSTI IN VPLIV NA PRAKSE STARŠEVANJA

Spol: M Ž

Letnica rojstva: _____

Kraj bivanja:

- a) vas
- b) predmestje
- c) manjše mesto
- d) večje mesto

Dosežena stopnja izobrazbe:

- a) osnovnošolska izobrazba
- b) poklicna izobrazba
- c) srednješolska izobrazba
- d) višje ali visokošolska izobrazba
- e) univerzitetna izobrazba
- f) magisterij, specializacija, doktorat
- g) drugo: _____

Starost najmlajšega otroka: _____

1. DEL: ČAS PRED ROJSTVOM – VIRI INFORMACIJ – SE IZGUBLJA GENERACIJSKI VPLIV, PRIČAKOVANJA ...

– Glede na to, da ste pred nekaj leti/pred kratkim rodili, me zanima najprej, kako so potekale priprave na samo rojstvo in kasnejšo vzgojo otrok, predvsem v smislu pridobivanja informacij.

– Ste le-te pridobivali iz člankov, spleta, so vam svetovali starši, stari starši?

– Menite, da se na splošno izgublja medgeneracijski vpliv, v smislu, da mnenja staršev niso upoštevana, in da glavno vlogo igrajo članki za nosečnice in spletni forumi?

– Pred rojstvom imajo starši navadno visoka pričakovanja, kako naj bi sama nosečnost potekala, točno predstavo o tem, kako bo po rojstvu otroka, česa vsega se je potrebno držati za popolni razvoj otroka. Kakšna pričakovanja ste imeli pred rojstvom, ste se npr. držali tudi kakšnih diet, izogibali določenim prehrabnim izdelkom, ukvarjali s kakšnim športom ipd.?

– **Vinjeta:**

»Lucija, visoko izobražena, stara čez trideset let, je pred pol leta postala mama. Preden je zanosila, je imela redno službo, stanovanje in točno predstavo, kako bo živela naslednjih dvajset let. Med nosečnostjo je začela uživati izključno hrano ekološke pridelave, ker je v eni od revij za starše prebrala, da prehrana nosečnice odločilno vpliva na razvoj zarodka. Da bi se bolje pripravila na porod, se je vpisala na tečaj joge, pred spanjem pa je naglas brala otroške pravljice. Slišala je, da je to dobro za kasnejši čustveni razvoj otroka. Ideja otroka jo je obsedla do te mere, da je začela poslušati Mozarta, ker naj bi tovrstna glasba spodbujala razvoj otrokove inteligence.«

– Primer mame, ki se je pripravljala na rojstvo otroka. Kako bi ga vi komentirali?

2. DEL: SOOČENJE Z ROJSTVOM – SO SE PRIČAKOVANJA URESNIČILA, KAKO JE VSE SKUPAJ POTEKALO, NPR. OPIS ENEGA TEDNA, SPREMLJANJE RAZVOJA OTROKA ...

– Če primerjate pričakovanja, ki ste jih imeli pred rojstvom otroka, z dejanskim stanjem, ko se je otrok rodil, lahko rečete, da so se le-ta uresničila, bi mogoče katero stvar spremenili?

– Mi lahko opišete en teden po rojstvu otroka, kako se je vaše življenje spremenilo, kako ste se soočili z vlogo starša, ste spremljali otrokov razvoj?

– Dandanes, v 21. stoletju, je profesionalno fotografiranje otroka postalo prava modna muha, in sicer se le-to začne že med prvim in drugim tednom po rojstvu, nadaljuje pa potem vsak mesec, do otrokovega enega leta starosti. Kakšno mnenje imate glede tega, ste se odločili za

profesionalno fotografiranje oz., ste kdaj pomislili na to, da bi otroka profesionalno fotografirali, ga oblekli v razne kostume, kot je npr. metulj, želva ipd.?

3. DEL: OBDOBJE ODRAŠČANJA – VIRI INFORMACIJ PRED ROJSTVOM IN REALIZACIJA, IZBIRA VRTCA, OTROKOVE DEJAVNOSTI OZ., ČE JIH IMA, ZAUPANJE VARSTVA OTROK DRUGIM.

– Otrok odrašča, z njim se učite novih stvari. So se pričakovanja, ki ste jih imeli pred rojstvom otroka realizirala, vas je mogoče katera stvar presenetila oz. nanjo niste bili pripravljeni? Čigavih nasvetov ste se potem posluževali – nasvetov svojih staršev, tistih iz člankov, spletnih forumov, drugo?

– Starši so navadno pri enem letu ali še prej največkrat primorani poiskati varstvo za svojega otroka, zaradi odhoda nazaj na delo. Kako ste se vi soočili s tem, oz. je bilo potrebno iskati varstvo ali ste se odločili ostati doma?

*Če ste otroka oddali v varstvo, ste se odločali med vrtcem, iskanjem varuške, ali ste otroke pustili v varstvo svojim oz. partnerjevim staršem? Je bila odločitev težka oz., ali težko zaupate varstvo otrok drugim?

*V primeru, da je bila odločitev vrtec – kaj vam je bilo pri izbiri vrtca najpomembnejše oz., ste imeli, glede na okolje v katerem živite, omejene možnosti izbire?

– Starši se vse pogosteje zavedajo, da je vključenost otrok v dejavnosti, kot so razni krožki, delavnice, športne aktivnosti, izjemno pomembna, tako za socialno vključenost otrok kot za njihov razvoj. Ste svoje otroke/svojega otroka vključili v kakršnekoli dejavnosti oz., ali le-to načrtujete, in če, kdaj (pred vstopom v osnovno šolo ali po)?

– Pri vzgoji otrok sta pomembna oba starša. Kdo je po vašem mnenju prevzel večjo vlogo pri sami vzgoji in zakaj?

– Vinjeta:

»Miha bo letos dopolnil 5 let, obiskuje vrtec v bližnjem kraju že od svojega 2. leta starosti, saj sta njegova starša oba zaposlena. Najprej naj bi Miha pazila stara starša, vendar naj se le-to ne bi obneslo, po mnenju njegove mame, zato sta ga starša, z dopolnjenim drugim letom starosti, vpisala v vrtec. Miha sicer rad obiskuje vrtec, dobro se razume s svojimi vrstniki, rad pa je tudi pri svojih starih starših. Pred kratkim je iz vrtca prinesel obvestilo, in sicer naj bi skupaj z vrtcem odšli prenočit v eno od bližnjih koč. S tem pa se morajo seveda strinjati starši. Miha je bil nad idejo, ki jo je predstavila vzgojiteljica, neizmerno navdušen, navdušena pa nista bila starša.«

– Kako bi komentirali opisano situacijo? Kako bi odreagirali v dani situaciji, bi otroku dovolili, da skupaj s svojimi vrstniki, prenoči v eni od koč?

– Vinjeta:

»Otroci različnih starosti se igrajo na ulici. Nakar pride do konflikta, in sicer med Markom in Špelo. Do konflikta je prišlo, ker se nista strinjala s pravili igre med dvema ognjema, češ da je skupina, kjer je bil Mark, neupravičeno zmagala, ker naj bi, po domače rečeno, goljufali. Avtoritarnost Špele je prevladala, Mark se seveda s tem ni strinjal, ni pa upal veliko ugovarjati. Le-ta je nato po prihodu domov obrazložil staršem, da je prišlo do konflikta med igro. Njegova starša sta precej burno odreagirala, češ da ni pravilno, da so bili obtoženi goljufanja, saj naj le-tega ne bi bilo. Naslednji dan po prihodu iz šole je Markov oče pred hišo čakal sosedovo Špelo, dejal ji je, da nima pravice, da se verbalno spravlja na njegovega sina in ga obtožuje goljufanja.«

– Kako bi komentirali reakcijo fantovih staršev? Kako bi sami odreagirali v dani situaciji?